

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra Žurnalistiky

**Komparace české a finské autoregulace médií ve vztahu
k referování o dětech jako obětech trestných činů ve
vybraných kauzách**

Bakalářská práce

Autor práce: Mgr. Johana Trešlová

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: PhDr. Václav Moravec, Ph.D., Ph.D

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31. 7. 2019

Johana Trešlová

Bibliografický záznam

TREŠLOVÁ, Johana. *Komparace české a finské autoregulace médií ve vztahu k referování o dětech jako obětech trestných činů ve vybraných kauzách*. Praha, 2019. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra Žurnalistiky. Vedoucí práce PhDr. Václav Moravec, Ph.D., Ph.D.

Rozsah práce: 90 964 znaků

Anotace

V bakalářské práci s názvem *Komparace české a finské autoregulace médií ve vztahu k referování o dětech jako obětech trestných činů ve vybraných kauzách* se v první části zabývám všeobecnou legislativní úpravou související s tematikou dětských obětí trestných činů ve vztahu k žurnalistické práci a jejich konkrétní ochranou jak na vnitrostátní, tak na mezinárodní úrovni. Následně vymezuji pojem *autoregulace médií* a jeho rozdílné pojetí mezi jednotlivými médii i státy, což ilustruji na konkrétních etických dokumentech a pravidlech, ke kterým se hlásí česká jakožto i finská média. Ve třetí části své práce se pak zaměřuji na konkrétní vybrané případy, kdy byly děti jednak oběťmi trestného činu, a zároveň se dostaly i do středu pozornosti médií, kteroužto následně konfrontuji s etickými pravidly, která tato jednotlivá média navenek proklamují a s jejich chováním v praxi. Na tomto místě znovu porovnávám přístup a sebereflexi českých a finských médií. Cílem práce je postavit proti sobě často prázdné etické směrnice v kontrastu s újmou, kterou postup médií nerespektující základní etické hranice způsobuje zvláště zranitelným obětem trestných činů.

Annotation

In the first part of the bachelor's thesis named *Comparison of czech and finnish self-regulation of media in connection to reporting on children as victims of crimes in selected cases* I pursue the overall legislature regarding the issue of child victims in relation to journalistic work and their peculiar domestic as well as international protection. Secondly I define the concept of self-regulation of media as is, and the crucial differences of this approach between particular media and nations. I furthermore illustrate this clash on specific ethical codes and regulations which are supposed to bind both czech and finnish media. Last but not least I compare specific cases in which the children happened to be victims as well as the center of media attention. I put these cases in the contrast to the proclaimed ethical rules and the actual behaviour of the media. The aim of the thesis is to confront the empty statements about ethics and what the media stand for and the damage that this reckless approach actually causes to those that are the most vulnerable ones.

Klíčová slova

etika, etický kodex, zvláště zranitelné oběti, děti, sekundární viktimizace, média

Key words

ethics, ethical code, vulnerable victims, children, secondary victimization, media

Title

Comparison of czech and finnish self-regulation of media in connection to reporting on children as victims of crimes in selected cases

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce PhDr. Václavu Moravcovi, Ph.D., Ph.D. za konstruktivní kritiku, rady, vedení a čas, které této práci věnoval.

Obsah

1.	Úvod.....	15
2.	Legislativní úprava.....	19
2.1	Ochrana osob mladších osmnácti let.....	19
2.2	Právo na ochranu osobnosti a svoboda projevu	20
2.3	Veřejný zájem	21
2.4	Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání	22
2.5	Zákon o trestním řízení soudním.....	22
2.6	Zákon o obětech trestných činů.....	23
2.7	Mezinárodní úprava.....	25
2.7.1	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	25
2.7.2	Deklarace OSN o základních principech spravedlnosti pro oběti trestných činů.....	25
2.7.3	Rámcové rozhodnutí Rady Evropy o postavení obětí v trestním řízení	25
2.7.4	Směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu.....	26
2.7.5	Doporučení Výboru ministrů o pomoci obětem trestných činů	27
3.	Mediální autoregulace	28
3.1	Autoregulace	28
3.2	Mediální autoregulace v českém prostředí.....	29
3.2.1	Etický kodex České televize a Českého rozhlasu.....	30
3.2.2	Etický kodex televize Prima.....	32
3.2.3	Etický kodex skupiny Mafra	33
3.2.4	Etický kodex skupiny Economia.....	33
3.3	Mediální autoregulace ve finském prostředí	34
3.3.1	Etický kodex skupiny Sanoma Media	36
3.3.2	Etický kodex Yleisradio Oy	37
4.	Způsob referování médií o dětech jako obětech trestných činů ve vybraných kauzách.....	38
4.1	Česká republika	38
4.1.1	Kuřim	39
4.1.2	Dominik.....	43
4.2	FINSKO	45
4.2.1	Střelba na střední škole v Jokele	45

4.2.2	Střelba na vysoké škole v Kauhajoki	49
5.	Závěr	53
6.	Summary	56
	Použitá literatura	57
	TEZE	Chyba! Záložka není definována.
	Seznam příloh.....	67

1. Úvod

Není náhodou, že děti a mladiství patří do zvláštní kategorie obětí trestných činů. Z důvodů zřejmých na první pohled jde o *zvlášť zranitelné oběti*. Kvůli nedokončenému vývoji a tím pádem větší náchylnosti k jakýmkoliv, v tomto případě negativním, vlivům, kterým jsou skrze trestný čin vystaveny, si „zasluhují“ zvláštní zacházení. Spácháním trestného činu však celý proces viktimizace nekončí, ale spíše začíná. Ačkoliv se společnost za pomoci řady nástrojů snaží ty nejzranitelnější z nás co nejvíce ochránit, až příliš často nedosahuje v tomto směru příliš uspokojivých výsledků. Sekundární viktimizace a přístup každého, s kým se taková oběť trestného činu po tomto setká, by měly stát ve středu naší pozornosti. Jedná se o téma nanejvýš důležité, avšak řadou osob, které na něj mají největší vliv, až překvapivě podceňované. Policejními a vyšetřovacími orgány, státními zástupci, soudci... a novináři. Ať už si to chtějí (chceme) přiznat nebo ne, role žurnalistů nespočívá jen v informování. Vždy je třeba mít na paměti, že novinář, ačkoliv to tak sám vnímat nemusí, se ve vztahu ke konkrétním aktérům konkrétních událostí nachází v pozici takové moci, že s ní nevyhnutelně musí být spojena i odpovídající odpovědnost. Tím spíše jedná-li se o oběti trestných činů, nadto děti a mladistvé. Mnoho novinářů a médií na to ovšem zapomíná, nebo by alespoň rádo zapomnělo, a raději se tak tváří, že žádný podobný koncept zodpovědného přístupu ke zveřejňování informací neexistuje, a odůvodňuje si tento postup jednou veřejným zájmem, podruhé svobodou slova, potřetí nepřipustností cenzury a svobodou informací. Ovšem v případech, o kterých pojednává tato práce, lze spatřit jednoho společného jmenovatele, a tím je zisk. Zisk a touha být v době nástupu digitálního světa zase jednou s něčím první, a to ne s něčím jen tak ledajakým. S něčím senzačním, s něčím šokujícím. S něčím, co zaujme na první pohled, a to doslova. Zdůrazňuji na první pohled, protože právě tady je onen prvek senzacechtivosti nejvýraznější. Média v řadě případů, ve kterých figurují děti jako oběti, neberou ohledy na etické kodexy, skoro se až chce říct pravidla slušného chování, a vsázejí

vše na vizuální stránku věci, která je v těchto případech také stránkou nejcitlivější. V případech týrání, zanedbávání, masových vražd...

Nelze opomenout fakt, že novináři i orgány činné v trestním řízení operují pod velkým tlakem, který je při podobných kauzách ještě znásoben. Jenomže stejně tak nelze ustupovat z pravidel, která jejich práci svazují z velmi dobrých důvodů. Každý čtenář a divák se velmi snadno zhrozí nad obrázky, které mu novinář, leckdy s asistencí orgánu činného v trestním řízení, naservíruje. Ale nejspíše téměř žádného z konzumentů takového obsahu již nenapadne, případně nezajímá, jaký vliv má proces tvorby takové zprávy na její zdroj. Nejde přitom o nějaký krátkodobý efekt, který s pominutím zájmu médií odezní. Přístup k osobám, které se staly oběťmi trestného činu může, a často má, i fatální důsledky, tím spíše ten mediální.

K analýze vybraných případů jsem si vybrala metodu komparace nejexponovanějších případů z Finska a Česka, ve kterých figurují děti a mladiství jako oběti. Zároveň jsem se pokoušela vybrat události tak, aby české případy byly těm finským časově blízké a rovněž byl v obou zemích vidět určitý vývoj, který předznamenaly události předchozí. Z tohoto důvodu jsem si vybrala střelbu na finských školách v letech 2007 a 2008 a týrání dětí v Česku z let 2007 a 2011.

Porovnávala jsem zejména rozsah mediálního pokrytí vybraných událostí, a to jak z hlediska délky časového úseku, ve kterém se média případům věnovala, tak z hlediska množství informací, které média zveřejňovala. Jako další srovnávací aspekty jsem si vybrala konkrétní porušení novinářské etiky, případně právních předpisů, ke kterým v jednotlivých médiích docházelo. Ve své práci jsem porovnávala také bezprostřední i dlouhodobé dopady, které přístup novinářů v jednotlivých případech a zemích měl, a to z pohledu reakcí a opatření na státní úrovni i na úrovni jednotlivých médií. Výsledkem mé práce je pak deskripce selhání autoregulace finských a českých médií v konkrétních případech, dále příčin, které k tomuto selhání vedly a opatření, která byla přijata, aby k podobným excesům již nedocházelo.

Ke komparaci jednotlivých mediálních prostředí jsem si vybrala oblasti, které jsou tradičně vnímány do jisté míry jako protikladné ve smyslu progresivity, přičemž konkrétně ve Finsku jsem strávila rok v rámci programu Erasmus+. Severské země jsou v mnoha směrech symbolem pokroku. Ačkoliv tato představa povětšinou bude odpovídat realitě, z mojí práce vyplývá, že reportéři a média se pod tlakem digitalizace a nástupu dvojích médií zachovala jak v České republice, tak ve Finsku přinejmenším chybně. Hlavní rozdíl ovšem spočíval v reakci společnosti na tato pochybení. Zatímco v Česku se skutečně široká společenská debata k tomuto tématu po oněch krizových případech téměř nevedla, ve Finsku tomu bylo naopak. Je možné, že vliv na občanskou angažovanost v tomto směru měla i povaha konkrétních trestných činů, o které se ve srovnávaných případech jednalo, nicméně představa, že by v České republice příslušné ministerstvo zpracovalo studii a rozsáhlou zprávu o tom, jaký dopad mělo chování médií na konkrétní oběti, v čem postupovala špatně, a co se napříště musí změnit je, alespoň z mého pohledu, mylná. Ve Finsku však bylo něco takového samozřejmostí a ve světle těchto zjištění později pochybení uznala i média. Klíčový rozdíl mezi oběma zeměmi tedy tkví v reakci na chování novinářů, přičemž u nás se tento proces odehrává v podstatě za zavřenými dveřmi a pouze prostřednictvím zvláštního regulátora, přičemž se ani vzdáleně nejedná o debatu na celostátní úrovni, která by měla skutečnou šanci chování médií napříště kultivovat. I to je jedním z důvodů, proč se finská média těší celosvětově nejvyšší důvěře, i přestože jsou tato čísla nižší než před pěti lety. V současnosti ve Finsku věří médiím 59 % lidí oproti 33 % v České republice.¹ 65 % finských respondentů pak v roce 2018 konzumovalo mediální obsah přímo skrze stránky nebo aplikace konkrétních médií, zatímco v České republice s 38 % vítězí selekce zpráv skrze vyhledávače, což vypovídá o tom, že Finové mají stále silný vztah s konkrétními médii, kterým důvěřují a za jejichž obsah si i zaplatí.² Podle Esy Reunanena z univerzity v Tampere situaci v zemi vysvětluje zejména malá polarizace ve

---

¹ Digital News Report [online]. 2019 [cit. 2019-07-12]. Dostupné z: <http://www.digitalnewsreport.org/survey/2019/overview-key-findings-2019/>.

² Reuters Institute Digital News Report 2018 [online]. 2019, s. 14 [cit. 2019-07-12]. Dostupné z: <http://media.digitalnewsreport.org/wp-content/uploads/2018/06/digital-news-report-2018.pdf>

finské společnosti a médiích. Další zásluhu pak podle něj má nejspíše i vysoká profesionalita místních novinářů a důraz na objektivitu a nezávislost.³

Medializace trestných činů a jejich obětí patří mezi nejproblematictější oblasti žurnalistické práce. Novinářská etika, regulace a autoregulace médií by měly být fundamentálním prostředkem, který má zabránit poškozování obětí trestných činů prostřednictvím médií. Novinářská etika by v těchto případech měla být tím hlavním korektivem chování novinářů v obdobných kauzách. Cílem práce tedy bylo porovnat mediální prostředí a efektivitu autoregulačních systémů v Česku a Finsku, jakožto zemích s velmi odlišnou mediální tradicí a kulturou. Jednu kapitolu jsem rovněž věnovala obecně etickým kodexům, přičemž jsem si z českého a finského prostředí vybrala média nejsledovanější, a to jak veřejnoprávní, tak soukromoprávní. Přičemž stran finských médií jsem se potýkala kromě jazykové bariéry také s faktem, že většina finských médií odkazuje na obecné etické kodexy a kodexy specifické pro konkrétní médium nevypracovává.

Ve své práci používám pojmu *dítě* jako shrnujícího pojmu pro osoby mladší 18 let, a to zejména s ohledem na mezinárodní dokumenty týkající se práv a ochrany dětí, zejména pak Úmluvu o právech dítěte, která je v tomto směru dokumentem klíčovým.⁴

---

³ Ibid, s. 75.

⁴ Úmluva o právech dítěte.1989. Dostupné také z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>.

2. Legislativní úprava

V rámci mezinárodní i národních legislativ se dostává mladistvým a dětem tradičně zvláštního postavení a požívají ve všech ohledech zvýšené právní ochrany. Ačkoliv je dospělost či zletilost upravena v různých právních řádech různě, odlišnosti jsou spíše minoritní a můžeme tak shrnout, že se jedná především o osoby mladší osmnácti, respektive patnácti let.

2.1 Ochrana osob mladších osmnácti let

Tohoto dělení se drží i české zákony včetně například trestního řádu a v rámci něho takzvaného náhubkového zákona, kterému se více budu věnovat níže, nebo zákona o ochraně obětí trestných činů, podle kterého musí dbát zvýšené opatrnosti při poskytování osobních údajů o osobách mladších osmnácti let rovněž osoby zúčastněné na trestním řízení. V případě osob mladších osmnácti let, které jsou oběťmi trestných činů, zákon jasně upřednostňuje ochranu osobnosti před právem na svobodu projevu, a to především s ohledem na možnou identifikaci nezletilých obětí, což se projevuje zejména zákazem zveřejňování jakýchkoliv obrazových či zvukových záznamů, na kterých oběť figuruje. I v těchto případech však existuje několik zákonných výjimek, a to zejména pokud jde o osobu pohřešovanou a účelem zveřejnění informací o takové osobě je pátrání po této osobě, udělila-li k takovému jednání osoba mladší osmnácti let souhlas a v neposlední řadě, odůvodňuje-li to veřejný zájem.

Při setkání se zvláště zranitelnou obětí trestného činu, kterou je pro účely této práce dítě, případně mladistvý, je klíčové, aby novinář postupoval nanejvýš obezřetně. A to především proto, že taková oběť se zpravidla hůře orientuje v nastalé situaci, může být bezmocná či přehnaně důvěřivá.⁵ Novináři by se proto měli v takovýchto situacích soustředit především na důkladnou rešerši a publikování informací o obdobných případech a napomoci tak prevenci. Podle doporučení psychologů⁶ by podrobnější informace o

---

⁵ VYMĚTAL, Štěpán a Petra VITOUŠOVÁ A KOL. Novináři a oběti trestných činů. Praha: Pro oddělení psychologie odboru personálního MV ČR vydává Themis, 2008, s. 39. ISBN 978-80-7312-052-8.

⁶ Ibid.

dětech jako obětech trestných činů měla média přinášet hlavně v pozitivních souvislostech a se souhlasem dítěte a jeho rodičů. Tedy převážně v případech, kdy se dítě s trestným činem vyrovnává výjimečně dobře, a tak podobně. Zcela vyvarovat by se pak média měla zobrazování brutálních obrazových či zvukových záznamů, které přispívají nejen k případné sekundární viktimizaci oběti, ale i jejího okolí včetně eventuálních pozůstalých.⁷

2.2 Právo na ochranu osobnosti a svoboda projevu

Jak právo na ochranu osobnosti, tak svoboda projevu jsou základními lidskými právy. Svobodu projevu chrání čl. 17 Listiny základních práv a svobod, jakož i mnohé mezinárodní úmluvy, kterými je Česká republika vázána, a právo na ochranu osobnosti je pak zakotveno v čl. 10 Listiny. Z ustálené judikatury Ústavního soudu vyplývá, že jsou tato práva postavena sobě na roveň.⁸ V běžném životě proto vyvstávají otázky, jak řešit jejich střet, ke kterému dochází poměrně často. V takových situacích samozřejmě jejich rovnocennost zachovat nelze a v případě kolize musí jedno z nich tomu druhému v nezbytné míře ustoupit. Ani právo na svobodu projevu tedy není právem absolutním, avšak k jeho omezení může docházet pouze za zákonem přísně vymezených podmínek. V čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod se potom uvádí, že k omezení je možno přistoupit pouze *na základě zákona* a jen je-li to *nezbytné* a dále pouze za účelem *ochrany práv a svobod druhých, bezpečnosti státu, pro veřejnou bezpečnost a pro zajištění ochrany veřejného zdraví a mravnosti*.⁹ Právo na ochranu osobnosti je pak zaručeno článkem 10, přičemž pro tuto práci jsou klíčové především odstavce 2 a 3, které stanoví, že „*každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života*“ a

---

⁷ Ibid, s. 41.

⁸ Nález sp. zn. II. ÚS 357/96, Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 9, C.H. Beck, 1998, s. 355 [cit. 2018-02-16].

⁹ Česká republika. Listina základních práv a svobod. In Sbírka zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, usnesení předsednictva České národní rady č. 2. Dostupný také z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=22426>>. ISSN 1211-1244.

*„každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě“.*¹⁰

2.3 Veřejný zájem

Veřejný zájem není v českém právním řádu vymezen a jde tedy o takzvaný pojem neurčitý. Přitom právě veřejný zájem hraje klíčovou roli v případech omezování práv a svobod zaručených Listinou, nicméně v jednotlivých případech bude záviset především na posouzení soudu, zda je či není požadavek veřejného zájmu naplněn. Podle Reifové se veřejným zájmem v souvislosti s médií rozumí především skutečnost, že *„služby nabízené médiu mají význam pro společnost jako celek – poskytují informace nutné pro orientaci v politickém rozhodování a nabízejí mediované obsahy, které jsou součástí kulturního bohatství dané společnosti.“*¹¹

Na rozdíl od soukromých zájmů, zájem veřejný svědčí neurčitému okruhu adresátů. V mnoha případech se bude jednat o zájem celospolečenský, nicméně může jít i o zájem lokální, nebo skupinový. V důsledku je pak korektivu veřejného zájmu užíváno ve spojení s takzvaným testem proporcionality, který nám má pomoci určit, které právo v tom kterém případě převáží. V testu proporcionality musíme zohlednit především *vhodnost, potřebnost a závažnost* hodnoceného postupu či opatření ve vztahu k chráněným hodnotám a zájmům. Výkladem pojmu „veřejný zájem“ se tedy zabývá převážně judikatura. V této souvislosti například Ústavní soud rozhodl, že *„v podmínkách demokratického právního státu nelze veřejný zájem ztotožňovat se zájmem většiny,“* a že *„vůle většiny nemůže též zasáhnout do elementárních práv menšiny“.*¹² Ve vztahu k právu na informace ve veřejném zájmu pak Ústavní soud již několikrát konstatoval, že: *„Právo na poskytnutí informací ve veřejném zájmu není neomezitelné. Pokud jeho výkon zasahuje do práva na ochranu soukromého*

---

¹⁰ Ibid.

¹¹ REIFOVÁ, Irena. Slovník mediální komunikace. Praha: Portál, 2004, s. 318. ISBN 80-717-8926-7.

¹² Nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. III ÚS 455/03. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 18. 02. 2018].

*života, je nutno v každém jednotlivém případě všechna tato práva poměřovat, a zajistit mezi nimi spravedlivou rovnováhu, neboť jde o práva rovnocenná.*¹³¹⁴

2.4 Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání

Pro účely této práce je klíčový zejména § 32 odst. 1 písm. g) zákona z roku 2001, ve kterém se uvádí, že provozovatel vysílání nesmí „*zařazovat v době od 06.00 hodin do 22.00 hodin pořady a upoutávky, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých*“.¹⁵ Zákon pak dále obecně stanovuje práva a povinnosti provozovatelů rozhlasového a televizního vysílání, podmínky udělování licencí nebo registraci jednotlivých subjektů. Na dodržování zákona dohlíží Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání je obecným právním předpisem, přičemž další povinnosti provozovatelů vysílání stanoví zákony zvláštní. Zákon upravuje povinnosti týkající se nejen obsahu televizního nebo rozhlasového vysílání, nýbrž i stran technických specifikací. Do této kategorie spadá i označení obsahu či celých pořadů za nevhodné pro děti a mladistvé.

2.5 Zákon o trestním řízení soudním

Z hlediska legislativní úpravy je pak i pro seberegulaci médií v oblasti informování o obětech trestných činů důležitý zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), jehož součástí je i takzvaný náhubkový zákon.¹⁶ Ve zmíněné novele trestního řádu je upraveno poskytování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných. Účelem této normy mělo být především předcházení sekundární viktimizaci poškozených se zvláštním důrazem na mladistvé a děti a regulovat míru s jakou jsou zveřejňovány jejich osobní

---

¹³ Další náleží Ústavního soudu k poskytování informací o platech zaměstnanců. Ústavní soud [online]. [cit. 2019-07-13]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/aktualne/dalsi-nalez-ustavniho-soudu-k-poskytovani-informaci-o-platech-zamestnancu/>, viz náleží Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. IV. ÚS 1200/16.

¹⁴ Náleží Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1378/16.

¹⁵ Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. 231/2001 Sb. Částka, 87. Účinnost od 4. 7. 2001.

¹⁶ ZÁKON č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: 2009, 18/2009 Sb.

údaje.¹⁷ Náhubkový zákon tedy rovněž usměrňuje rozpory mezi právem na svobodu projevu a právem na ochranu osobnosti, a to konkrétně v případech, ve kterých se jedná o šíření informací skrze média. Podle § 8b odst. 2 trestního řádu „*nikdo nesmí v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší 18 let (...)*“.¹⁸ J. Herczeg k tomuto uvádí, že: „*Zveřejněním je míněno takové jednání, které je způsobilé učinit obsah informace přístupný většímu počtu osob. Nepostačí tedy sdělení takové informace jednotlivci, není-li z okolností zřejmé, že jeho zájem o ně je motivován snahou dát je k dispozici většímu okruhu osob. Může jít o zveřejnění prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků, včetně veřejných počítačových sítí a jiným obdobně účinným způsobem.*“¹⁹ Zákon zde tedy poměrně jasně míří především na ochranu před zveřejňováním informací novináři.

Pro úplnost je třeba uvést, že do zákona, který měl původně reagovat na kauzu Kuřim se však jedním z pozměňovacích návrhů dostala i pasáž mířící proti zveřejňování odposlechů novináři, a právě z tohoto důvodu se zákonu přezdívá „náhubkový“.

2.6 Zákon o obětech trestných činů

Ochraně obětí trestných činů se ve většině národních zákonných úprav začalo dostávat pozornosti relativně nedávno.²⁰ Postupně tak vznikl obor, který se touto problematikou přímo zabývá, a tím je viktimologie. V jejím středu stojí zájem o oběti trestných činů, jejich psychiku a interakci se společností, přičemž viktimizací obecně rozumíme ubližování nebo poškozování oběti.²¹ Na tento vývoj reagovala i legislativa, a to zejména

---

¹⁷ Úřad vlády: Důvodová zpráva k zákonu č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 52/2009 Dz.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ HERCZEG, Jiří. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013, s. 46. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-50-2.

²⁰ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016, s. 11. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4849-8.

²¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007, s. 12. ISBN 978-80-247-2014-2.

od šedesátých let minulého století²². V českém prostředí pak s účinností od roku 2013 vznikl zákon o obětech trestných činů, který reflektuje především evropskou právní úpravu, a to konkrétně směrnici Rady o odškodňování obětí trestných činů a směrnicí Evropského parlamentu a Rady, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu.²³ Teprve tento zákon přináší do českého právního řádu pojem „oběť“. Ten do té doby operoval pouze s výrazem „poškozený“, přičemž obětí se tedy na rozdíl od *poškozeného* rozumí pouze „fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.“²⁴ Tento předpis řadí nezletilé oběti trestných činů mezi takzvané oběti zvláště zranitelné, a to spolu s osobami vyššího věku, osobami mentálně nebo fyzicky hendikepovanými a osobami, které se staly oběťmi zvláště vymezených trestných činů.

Na média se tato právní úprava vztahuje především v okamžiku zveřejňování informací týkajících se trestního řízení. Zákonná omezení pak dopadají nejen na pachatele trestného činu, ale zejména pak na jeho oběti, u nichž je nanejvýš opatrný postup žádoucí především s ohledem na možnou sekundární viktimizaci, kterou se rozumí druhotné zraňování obětí, které má výlučně psychologickou povahu.²⁵ Jejím zdrojem jsou nejčastěji právě média, nebo orgány činné v trestním řízení.²⁶ U obětí trestných činů tak dochází k sekundární újmě, která může mít v mnoha případech závažnější dopad než újma primární. Sdělovací prostředky proto spolu s dalšími vyjmenovanými subjekty mají „*povinnost respektovat osobnost a důstojnost oběti, přistupovat k oběti zdvořile a šetrně a podle možností jí vycházet vstříc.*“²⁷

---

²² VELIKOVSKÁ, Martina. Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. op. cit.

²³ ZÁKON ze dne 30. ledna 2013 o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů): Předpis č. 45/2013 Sb. In: Sbíрка zákonů. 2013, částka 20, ze dne 25. 2. 2013.

²⁴ Ibid.

²⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese. op. cit., s. 20.

²⁶ Ibid, s. 17.

²⁷ Zákon ze dne 30. ledna 2013 o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů): Předpis č. 45/2013 Sb. op. cit., § 3 odst. 2.

2.7 Mezinárodní úprava

2.7.1 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, zkráceně také Evropská úmluva o lidských právech, se v článku 8 věnuje ochraně soukromí. Ten zavazuje státy k přijetí opatření, která by ochraňovala fyzickou i mentální integritu obětí, a to i ze strany médií.²⁸ I zde musí samotný stát zvažovat, jak vyvážit protichůdná práva a povinnosti. Úmluva vznikla na půdě Rady Evropy a podepsána byla již v roce 1950. Československo k Úmluvě přistoupilo jako vůbec první stát střední a východní Evropy v roce 1992. Na základě této Úmluvy je také možné žalovat státy pro porušení lidských práv a základních svobod u Evropského soudu pro lidská práva.

2.7.2 Deklarace OSN o základních principech spravedlnosti pro oběti trestných činů

Deklarace Valného shromáždění OSN z roku 1985 o základních principech spravedlnosti pro oběti trestných činů má kromě soukromí obětí ochraňovat i jejich právo na přístup k informacím během trestního řízení, zajišťovat poskytnutí adekvátní ochrany obětem trestných činů a zajistit bezpečí oběti před zastrasováním a odvetou. Dále je podle Deklarace nutné usilovat o dosažení spravedlnosti a spravedlivé náhrady újmy a přistupovat k obětem trestných činů citlivě s pochopením a respektem s důrazem na ochranu lidské důstojnosti. Má být tedy především zárukou dodržování minimálního standardu práv obětí trestných činů.²⁹

2.7.3 Rámcové rozhodnutí Rady Evropy o postavení obětí v trestním řízení

Rozhodnutí z roku 2001 bylo přijato zejména „se zvláštním zřetelem na respektování důstojnosti oběti, na jejich právo poskytovat a přijímat informace, právo rozumět a být pochopen, právo být chráněn v jednotlivých etapách řízení, (...)”.³⁰ Státy se

---

²⁸ HERCZEG, Jiří. *Média a trestní řízení*. op. cit., s. 39.

²⁹ Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, General Assembly resolution 40/34 of 29 November 1985.

³⁰ Ibid, s. 40.

zde tedy zavázaly především poskytovat obětem trestných činů odpovídající pomoc a ochranu, a to včetně obětí zvláště zranitelných, se kterými má být zacházeno odpovídajícím způsobem. V článku 8 rozhodnutí se uvádí, že: „Každý členský stát zajistí přiměřenou úroveň ochrany obětem a případně jejich rodinám nebo osobám se stejným postavením jako rodinní příslušníci, zejména pokud jde o jejich bezpečí a ochranu jejich soukromí, domnívají-li se příslušné orgány, že existuje vážné nebezpečí odplaty, nebo pokud existují zjevné důkazy o vážném úmyslu narušit jejich soukromí. Za tímto účelem, a aniž je dotčen odstavec 4, zaručí každý členský stát, aby v případě potřeby mohla být v rámci soudního řízení přijata vhodná opatření na ochranu soukromí a vyobrazení oběti, její rodiny nebo osob se stejným postavením jako rodinní příslušníci.“³¹ Rámcové rozhodnutí v roce 2012 nahradila Směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu.³²

2.7.4 Směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu

Tato směrnice věnuje ochraně obětí trestných činů rozsáhlou pozornost zejména s ohledem na jejich potenciální sekundární viktimizaci. Hned v úvodu směrnice je řečeno, že: „Ochrana soukromí oběti může být důležitým prostředkem, jak zabránit sekundární a opakované viktimizaci, zastrašování a odvetě, a lze toho dosáhnout řadou opatření, včetně nezveřejňováním informací týkajících se totožnosti a místa pobytu oběti či jejich omezením. Tato ochrana, zahrnující nezveřejnění jména dítěte, je mimořádně důležitá u dětských obětí. Mohou nicméně nastat případy, kdy zpřístupnění informací nebo dokonce jejich veřejné oznámení může být pro dítě přínosem, například v případě jeho únosu.“³³ V tomto směru je klíčový zejména čl. 21 odst. 2, který přímo vyzývá média k uplatnění samoregulačních opatření v případech, kdy se jedná o zveřejňování informací o obětech trestných činů. „V zájmu ochrany soukromí, osobní nedotknutelnosti a osobních údajů

---

³¹ Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení (2001/220/SVV).

³² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV.

³³ Ibid.

obětí vybízejí členské státy sdělovací prostředky, aby učinily samoregulační opatření, přičemž ctí svobodu projevu a informací a svobodu a pluralitu sdělovacích prostředků.“³⁴

2.7.5 Doporučení Výboru ministrů o pomoci obětem trestných činů

I dle tohoto doporučení z roku 2006 by měly státy usilovat o to, aby soukromý a rodinný život obětí byl co nejméně omezován a zvláštní ochranu si tedy zaslouží především osobní údaje obětí, přičemž stát samotný má opět apelovat na média, aby v těchto případech využívala zejména autoregulačních mechanismů. Výbor označuje trestní viktimizaci za „každodenní jev ovlivňující život občanů po celé Evropě“.³⁵ Výbor ministrů Rady Evropy v dokumentu však rovněž reflektuje v této oblasti prohlubující se legislativu na národních úrovních, stejně jako předpisy Evropské unie, které na tuto problematiku taktéž reagují. Podle Výboru je zajištění pomoci obětem trestných činů stejně důležitou povinností státu jako potrestání pachatelů.³⁶

---

³⁴ Ibid.

³⁵ Doporučení Rec(2006)8 Výboru ministrů členským státům ohledně pomoci obětem trestných činů (Přijato Výborem ministrů dne 14. června 2006 na 967. zasedání náměstků ministrů).

³⁶ Ibid.

3. Mediální autoregulace

Regulaci médií můžeme zpravidla rozlišovat na interní a externí – tedy vnější a vnitřní, nebo rovněž vynucenou a dobrovolnou. Autoregulaci řadíme k regulaci vnitřní, přičemž vnější regulace je reprezentována pravidly formulovanými státní mocí.

3.1 Autoregulace

Pojem a fungování autoregulace vychází ze čtyř teorií tisku, které popsali Frederick Siebert, Wilbur Schramm a Theodore Peterson. Požadavek samoregulace s sebou přináší jejich Teorie sociální odpovědnosti, podle které jsou média svobodné instituce, na něž je ovšem kladen právě požadavek sebekontroly, přičemž společnost může proti tisku zasáhnout pouze v případě veřejného zájmu.³⁷ Tato teorie se promítá do současného vnímání médií v demokratických státech. Nicméně čtyři teorie tisku bývají kritizovány zejména s ohledem na přílišnou obecnost jevů v nich popisovaných, které bylo navíc možné aplikovat pouze na svou dobu, tedy období mezi koncem druhé světové války a rozpadem Sovětského svazu. Například Hallin a Mancini ve své knize *Comparing Media Systems* popisují čtyři teorie tisku jako příliš rozsáhlé a tím pádem povrchní a neaplikovatelné na konkrétní mediální systémy. Uvádí tedy, že teorii nelze jednoduše aplikovat bez znalosti politického systému země, socioekonomických okolností nebo úrovně rozvinutí občanské společnosti v dané zemi. Podle Hallina a Manciniho média nejsou pouze reflexí stavu společnosti, ale sama mají na společnost vliv a na úroveň a způsob regulace médií v jednotlivých státech mají dopad zejména politické systémy a skutečné možnosti kontroly a moci spojené s médii.³⁸

Autoregulace vznikla jako prostředek profesních sdružení k tomu, aby mohla fungovat co nejvíce samostatně a de facto nezávisle na státní mocí. Za tímto účelem byly vytvořeny vnitřní řády, kterými se příslušníci jednotlivých stavů zavazují řídit bez ohledu na to, zda to po nich vyžaduje zákonný předpis. Z podstaty věci jsou tato pravidla přísnější a

---

³⁷ SIEBERT, Fred S., Theodore PETERSON a Wilbur SCHRAMM. *Four theories of the press: the authoritarian, libertarian, social responsibility, and Soviet communist concepts of what the press should be and do*. Freeport, N.Y.: Books for Libraries Press, 1956, s. 7. ISBN 08-369-8173-1.

³⁸ HALLIN, Daniel a Paolo MANCINI. *Comparing media systems: three models of media and politics*. New York: Cambridge University Press, 2004, s. 6-8, 52. ISBN 0521543088.

specifičtější než obecné zákonné normy, pročež vyvstává otázka, zda by se například obecné soudy měly dovolávat právě těchto pravidel a kodexů, a to ve chvílích rozhodování o překročení zákona odpovědnými subjekty. Ustavená pravidla mají rovněž podpořit důvěru veřejnosti v instituce, které se jimi řídí, a reflektovat jejich sociální zodpovědnost, kterou s sebou účast na určitém profesním stavu přináší.

Autoregulace tedy předpokládá aktivní účast a činnost profesního stavu, a především tvorbu dokumentů, které mají vnitřní pravidla reprezentovat. K takovým dokumentům patří nejčastěji různé kodexy, směrnice a jiné předpisy, stejně jako vymezení určitých postupů pro případy, ve kterých je třeba se vypořádat s jejich případnými porušeními.³⁹ Podstatou regulace obsahu médií jsou protichůdné přístupy, a to svoboda projevu versus cenzura a pozitivní versus negativní regulace. Můžeme rovněž rozlišovat regulaci obsahu, přístupu, vlastnictví a podobně.

3.2 Mediální autoregulace v českém prostředí

Institucí, která v České republice dohlíží mimo jiné i na autoregulaci novinářů, je Syndikát novinářů, který byl založen v roce 1990. Zmíněná organizace sdružuje příslušníky této profese na dobrovolné bázi. Nemá tedy takovou autoritu ani postavení jako například lékařská, nebo advokátní komora, ačkoliv k dodržování svých pravidel vyzvala všechny žurnalisty, bez ohledu na jejich členství v Syndikátu. Jeho oslabené postavení je zapříčiněno zejména absencí definice pojmu „novinář“ v zákoně, jakož i omezenými možnostmi ukládat v rámci své činnosti relevantní postihy.

Podle stanov Syndikátu je novinářem „každý, kdo shromažďuje, analyzuje a šíří informace jako profesionál v tištěných nebo elektronických médiích nebo v nich jako profesionál soustavně publikuje své názory anebo novinářské činnosti věnuje převážnou část své pracovní aktivity“.⁴⁰ V rámci Syndikátu novinářů pak funguje Komise pro etiku,

---

³⁹ MILLWOOD HARGRAVE, Andrea, Geoff LEALAND, Paul NORRIS a Andrew STIRLING. Issues facing broadcast content regulation [online]. s. 13 [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <https://bsa.govt.nz/images/assets/Research/Issues-Facing-Broadcast-Content-Regulation-BSA2006.pdf>

⁴⁰ Stanovy syndikátu novinářů ČR. Syndikát novinářů ČR [online]. [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <https://syndikat-novinaru-cr-z-s.webnode.cz/syndikat/stanovy/>.

kteřá vydává obecná doporučení i konkrétní stanoviska k jednotlivým sporným případům a její rozhodnutí se týkají všech novinářů a mediálních institucí, tj. nevztahují se jen na členy Syndikátu. Jednotlivá média pak zpravidla vypracovávají vlastní etické kodexy, které jsou rovněž součástí autoregulačního mechanismu médií a ty se mohou v jednotlivostech od sebe navzájem lišit.

K autoregulačním uskupením bychom potom mohli zařadit také podnikatelská sdružení, jako je například Unie vydavatelů, nebo Rada pro reklamu, která je dozorovým samoregulačním orgánem a vydává rozhodnutí ve formě doporučení. I v našem prostředí jsou za nejpalčivější otázky novinářské integrity považovány střet zájmu a právo na soukromí a ochrana osobnosti.

3.2.1 Etický kodex České televize a Českého rozhlasu

Veřejnoprávní média zastávají ve vztahu k etickým kodexům speciální postavení díky tomu, že jim mantinely jejich fungování určuje zákon a nejedná se tedy o ustanovení samoregulační v pravém smyslu slova. Tento specifický atribut regulace veřejnoprávních médií s sebou ovšem přináší záruku vymahatelnosti takto určených pravidel a jasně určuje jejich aktérům meze jejich působení, což posiluje jejich důvěryhodnost, jakož i jasné povědomí samotných novinářů o jejich pravomocech a odpovědnosti za jejich jednání. Výjimku nepředstavuje ani Česká televize a Český rozhlas včetně jejich webových platforem, jako je ČT24 nebo iRozhlas.cz. Existence kodexu ČT je zakotvena v zákoně o České televizi a Parlament České republiky jej přijal v roce 2003, přičemž zákon předjímá i důsledky porušení Kodexu, přičemž odkazuje na zákoník práce a v něm vymezené porušení pracovní kázně.

Z Kodexu České televize je třeba zdůraznit již článek 1 s názvem *Divák – občan na prvním místě*. Ten mimo jiné obsahuje i odstavec potenciálně se vztahující k zobrazování dětských obětí trestných činů: „*Česká televize nesmí zasahovat do osobnostních práv*

*diváků, zejména je nepřipustné uchýlit se k ponižování důstojnosti člověka, urážet nebo neodůvodněně vyvolávat pocity úzkosti či strachu.*⁴¹

Pro účely této práce je dále podstatný zejména článek 17, který pojednává o zobrazování násilí. Ve všech odstavcích článku 17 je akcentována zejména práce s archivními záběry zobrazujícími násilí: *„Použití archivních záběrů může mít pro někoho traumatický následek, jde-li například o snímky identifikovatelných osob, které mezitím zemřely. Také opakované používání stále stejných záběrů identifikovatelných osob v choulostivé situaci jako "neutrální" ilustrace (například dechová zkouška na alkohol) může být pro dotyčnou osobu velmi ponižující a traumatizující. Česká televize se proto vystříhá opakovaného užití takových archivních záběrů. 17.15 Archivní záběry zobrazující utrpení, bolest, násilí, zármutek nebo smrt nelze používat mechanicky, zvláště když obsahují záběry žijících osob nebo osob, jejichž blízcí příbuzní dosud žijí. Hodlá-li tvůrce pořadu použít archivních záběrů tohoto druhu, na nichž jsou identifikovatelné osoby, musí si předem vyžádat souhlas šéfredaktora příslušné redakce.*⁴² Tomuto tématu se budu podrobněji věnovat níže v souvislosti s konkrétními kauzami. Zdůrazněna je zde taktéž mnohdy samoučelná snaha diváka šokovat, která se však postupně mívá účinkem a vede tak k otupělosti diváctva jako celku, což se jeví jako nežádoucí: *„Při odůvodněném zobrazení násilí je nutné hledat rovnováhu mezi požadavkem pravdivosti, případně autentického uměleckého vyjádření a nebezpečím, že se diváci stanou vůči násilí otupělými. Šokující záběry jsou někdy nutné k tomu, aby diváci plně pochopili význam sdělení. Časté šokování diváků ovšem vede k tomu, že je potřeba prezentovat stále více násilí, aby se dosáhlo původního záměru. Při přípravě pořadů o násilných činech je nutné velmi opatrně zacházet s archivními materiály o událostech podobného druhu. Jejich použití musí být relevantní tak, aby nemělo za následek zkreslení skutečnosti a vyvolání zmatených představ. 17.4 Šokující záběry nikdy nesmějí být samoučelné. Mimořádně citlivá musí být práce s kamerou a detailní záběry se mohou zařazovat pouze tehdy, když je to*

---

⁴¹ Kodex ČT [online]. [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/cl-1-divak-obcan-na-prvnim-miste/>.

⁴² Kodex ČT [online]. [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/cl-17-zobrazovani-nasili/>.

odůvodnitelné. Česká televize nezařadí záběry zobrazující násilí jenom proto, že jsou k dispozici.“⁴³

Výslovně jsou zde potom zmíněny oběti trestných činů a záběry je zobrazující, stejně tak jako ochrana dětí, jichž se takové záběry dotýkají: „Česká televize věnuje zvláštní pozornost posuzování přípustnosti uvádění záběrů na oběti násilných činů, nehod nebo přírodních pohrom. Přestože v odůvodněných případech může mít zařazení záběru do pořadu důležitou vypovídací hodnotu, platí, že detailní záběry na mrtvé, raněné či šokem vyšinuté lidi lze zařadit jen výjimečně na základě souhlasu šéfredaktora příslušné redakce. Skupiny a jednotlivci, kteří si nemohou nebo nejsou schopni vyhradit rozsah, v němž umožní přístup televizních kamer ke svému utrpení, jako například lidé v bezvědomí a v hlubokém šoku, lidé zničení hlubokým žalem nebo děti, mají nárok na zvláštní ochranu a ohled. 17.7 Česká televize nepřistoupí k identifikaci žijících obětí závažných násilných trestných činů ani příbuzných obětí těchto trestných činů (zejména v případech pokusu o vraždu, těžké újmy na zdraví, znásilnění nebo pohlavního zneužití), jestliže s tím tyto osoby nesouhlasí. Ve výjimečných případech, jestliže je plná identita těchto osob již veřejně známa, může šéfredaktor příslušné redakce povolit výjimku z tohoto pravidla pro mimořádnou závažnost veřejného zájmu.“⁴⁴

Český rozhlas potom upravuje obdobně problematiku zveřejňování informací o obětech násilných trestných činů a zprostředkovávání násilí s drobnými obměnami odvislými od odlišného charakteru rozhlasového vysílání od vysílání televizního.⁴⁵

3.2.2 Etický kodex televize Prima

Televize Prima není vázána žádným vlastním dokumentem obsahujícím etické směrnice. Jako člen Asociace televizních organizací (dále jen ATO)⁴⁶ se však řídí etickým

---

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Kodex Českého rozhlasu [online]. [cit. 2019-01-27]. Dostupné z:

https://www.rozhlas.cz/rada/legislativa/_zprava/kodex-ceskeho-rozhlasu--789056.

⁴⁶ ATO je zájmové sdružení právnických osob fungující od roku 1997, které zajišťuje elektronické měření sledovanosti a vykonává propagační a nakladatelskou činnost, vypracovává analýzy a projednává legislativně-právní opatření související s vysíláním a autoregulační činnost.

kodexem tohoto zájmového sdružení. Článek třetí tohoto kodexu je věnován speciálně obětem trestných činů, a to včetně výslovně zmíněných mladistvých. „*V souvislosti s trestným činem spáchaným na osobě mladší 18 let, nelze uveřejnit žádnou informaci, která by obsahovala jméno, příjmení takové osoby nebo žádnou informaci, která by mohla takovou osobu identifikovat (např. fotografie obličeje, místo bydliště, škola).*“ Z pohledu obětí trestných činů jsou jistě důležité i dva odstavce z Článku 2 totožného dokumentu, které nabádají novináře, aby brali zvláštní ohled na osoby, které nejsou zvyklé v médiích vystupovat, a aby postupovali obzvláště citlivě při zařazování záběrů a výpovědí mimo jiné i osob poškozených trestným činem.⁴⁷

3.2.3 Etický kodex skupiny Mafra

Etický kodex zaměstnanců skupiny Mafra se o zveřejňování textových či obrazových materiálů ve vztahu k zobrazování mladistvých či násilí nezmiňuje v žádné souvislosti, stejně jako například o presumpci neviny, která je jinak zmíněna v kodexech všech ostatních zmiňovaných médiích.⁴⁸

3.2.4 Etický kodex skupiny Economia

Ačkoliv etický kodex mediálního domu Economia obsahuje pravidla týkající se například odposlechů, zveřejňování obrazového materiálu souvisejícího s oběťmi trestných činů v něm zvláštní pozornost věnována není, stejně tak jako není zmíněna ochrana soukromí obětí či meze zobrazování násilí. Kodex se zmiňuje o ochraně soukromí pouze ve spojitosti s referováním o známých osobnostech, o veřejném zájmu v případě zasahování do soukromí ve smyslu investigativní žurnalistiky, o autorizaci obsahu a o presumpci neviny.⁴⁹

---

⁴⁷ Asociace televizních organizací: Etický kodex [online]. [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/pravni-agenda/samoregulace/eticky-kodex-zpravodajstvi-a-publicistiky>.

⁴⁸ Etický kodex novinářů mediální skupiny MAFRA [online]. [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://redakcni.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=346756>.

⁴⁹ Economia: O nás [online]. [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.economia.cz/project/o-nas>.

3.3 Mediální autoregulace ve finském prostředí

V roce 2003 byl finským parlamentem schválen zákon o svobodě vyjadřování v masových médiích. Tento zákon zakotvil přípustnost státního zásahu do svobodného fungování médií pouze v případě, že je takový zásah nutný k ochraně jiných lidských práv, a to především práva na ochranu soukromí. Dále pak určuje základní pravidla pro společensky zodpovědné chování médií, jako je například povinnost opravit nepravdivé nebo zavádějící informace, nebo právo na zachování anonymity novinářských zdrojů.⁵⁰ Pod tento zákon nově spadají všechna média bez ohledu na platformu, kterou využívají. Zákon tak již nerozlišuje média audiovizuální a tištěná, ani média tradiční a nová. I dnes je však svoboda tisku ve Finsku zakotvena především ve finské ústavě.

V žebříčku svobody tisku, který každoročně sestavují Reportéři bez hranic, se Finsko pravidelně umísťuje na předních příčkách.⁵¹ Až do loňského roku bylo dokonce na místě prvním, a to v pěti po sobě jdoucích letech.⁵² Finsko dosahuje takových výsledků z velké míry právě proto, že finský žurnalismus je založen především na autoregulaci, nikoliv na zákonných restrikcích. Základními dokumenty, které určují autoregulační rámec a jsou jakousi pomůckou, která by měla novinářům chování v souladu s etickými normami ulehčit, jsou Kodex profesionální etiky a Novinářské zásady (Journalistin ohjeet). Na jejich dodržování pak dohlíží Rada pro masmédia (Julkisen sanan neuvosto)^{53, 54}

Rada dostává každoročně přes sto podnětů od veřejnosti týkajících se novinářské etiky. Většina z nich směřuje právě na porušování zásad dotýkajících se práva na soukromí a na ochranu osobnosti. Majorita stížností je však zamítnuta a ve prospěch stěžovatelů je rozhodnuta jen zhruba čtvrtina případů. Pokud Rada rozhodne, že médium porušilo

---

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ World press freedom index. *Reporters without borders* [online]. 2017 [cit. 2018-02-06]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/ranking/2017#>.

⁵² Ibid.

⁵³ Julkisen sanan neuvosto je samoregulační orgán založený vydavateli a novináři, který dohlíží nad chováním novinářů a nad dodržováním svobody slova a tisku. Jeho rozhodnutí nejsou právně závazná, nicméně jsou všeobecně uznávána a respektována.

⁵⁴ NORDENSTRENG a Ari HEINONEN. *Finland: High Season for Self-regulation* [online] op. cit., s. 2.

Novinářské zásady, trestem je pouze zveřejnění takového rozhodnutí v daném médiu a dále již v těchto případech nejsou udělovány žádné finanční sankce.⁵⁵

Ústřední organizací, která zastřešuje pravidla novinářské etiky a pravidla pro chování novinářů, která se aplikují na všechny příslušníky tohoto stavu ve Finsku, je Sdružení finských novinářů. Právě toto sdružení oficiálně přijalo Novinářské zásady v roce 1958.⁵⁶ Po celou dobu existence zůstává jejich ústřední premisou svoboda projevu jako základ demokratické společnosti. Na svých oficiálních webových stránkách kromě jiného odkazuje tato organizace i na stránku Mezinárodní federace novinářů, a to kvůli tomu, že právě zde nalezneme vypracovaná pravidla ohledně toho, jak postupovat v případě, že se objektem novinářské práce stane dítě. Uvádí se v nich, že novináři by měli zejména pečlivě zvažovat důsledky publikování jakéhokoliv materiálu, který zahrnuje informace o dětech, nebo nezveřejňovat podobu, popřípadě jinou identifikaci dítěte, pokud to není absolutně nutné a ve veřejném zájmu, přičemž novináři by měli při své práci především postupovat v souladu s Úmluvou o právech dítěte.⁵⁷

Risto Uimonen, který byl mezi lety 2010 a 2015 předsedou finské Rady pro masmédiá, přičítá vysokou míru efektivní autoregulace finských médií především tomu, že finská média se snaží předcházet jakýmkoliv vládním zásahům, jejichž záminkou by mohla být právě nefungující autoregulace. Uimonen také upozorňuje, že finský autoregulační systém funguje pouze na principu důvěryhodnosti a hrozby poškození „značky“ daného média, které je v případě prohřešku nuceno uvést plné stanovisko Rady, nicméně mu nehrozí žádné finanční sankce. Podle Uimonena berou finští novináři závazek k Radě a etickým směrnicím, potažmo ke konzumentům mediálního obsahu, kteří jim důvěřují, velmi vážně. Uimonen tvrdí, že ve finském mediálním prostoru je zájem na co nejúčinnější autoregulaci zájmem všech médií bez ohledu na to, kdo je vlastní a vzpomíná na případ etického pochybení finského časopisu, který však proti rozhodnutí Rady protestoval. Na situaci reagovaly noviny ze stejného mediálního domu jako zmíněný časopis, které se za Radu

---

⁵⁵ Ibid, s. 3.

⁵⁶ Ibid, s. 2.

⁵⁷ The Ethical Journalism Initiative [online]. [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <http://ethicaljournalisminitiative.org/en/contents/ifj-guidelines-on-children-reporting>.

veřejně postavily. O tom, co se bude publikovat a co ne rozhoduje podle finské legislativy jen a pouze editor daného média, nikoliv vlastník.⁵⁸

Dlouhá historie finské mediální autoregulace se odráží i na veřejném mínění. Na rozdíl od České republiky tak většina obyvatel médiím i organizacím, které na ně dohlížejí, důvěřuje.⁵⁹ Podstatné je, že systému (sebe)kontroly médií důvěřuje nejen veřejnost, ale i samotní novináři. Většina z nich pak vidí Kodex jako prostředek, který jim pomáhá při každodenních pracovních úkolech a vnímají rozhodnutí Rady ve většině případů jako odůvodněná a správná.⁶⁰ Novináři ve Finsku tak přirozeně považují za hlavní regulační prostředek sebe sama, přičemž v některých případech se jedná o organizace, které ovšem znovu tvoří a vytvářejí samotní žurnalisté.

Ovšem stejně jako Česko, i Finsko se potýká s proměnami žurnalistické profese a v posledních letech se musí ve zvýšené míře zabývat tenkou hranicí mezi profesionálním a občanským žurnalismem, stejně jako komerčními a vlastnickými tlaky na integritu novinářů.

3.3.1 Etický kodex skupiny Sanoma Media

Finská mediální skupina Sanoma Media Group, do které patří i největší a jedny z nejdůvěryhodnějších novin Helsingin Sanomat⁶¹, má vlastní kodex chování, jehož součástí jsou i etická pravidla pro novináře. Za stěžejní označuje skupina Sanoma Media integritu, upřímnost a právě etiku, nicméně v tomto směru pravidla již dále nerozvádí a odkazuje na již zmíněné obecné kodexy.⁶² I Sanoma Media Group si je vědoma důležitosti

---

⁵⁸ UIMONEN, Risto. Finland of the free. <https://www.indexoncensorship.org/> [online]. [cit. 2019-07-13]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0306422015569711>.

⁵⁹ NORDENSTRENG a Ari HEINONEN. *Finland: High Season for Self-regulation* [online]. op. cit., s. 3.

⁶⁰ Ibid, s. 4.

⁶¹ Reuters Institute Digital News Report 2018 [online]. op. cit., s. 41.

⁶² Sanoma Code of Conduct [online]. 2019 [cit. 2019-07-12]. Dostupné z: <https://sanoma.com/wp-content/uploads/2019/03/Code-of-Conduct-2018.pdf>.

důvěry veřejnosti ve finském prostředí, a proto její klíčovou roli v kodexu přímo zmiňuje a spojuje ji právě s etickým a zodpovědným jednáním médií ze skupiny.⁶³

3.3.2 Etický kodex Yleisradio Oy

Yleisradio Oy je veřejnoprávní rozhlasová a televizní společnost, jejíž zpravodajský program Yle News patří mezi nejsledovanější a podle konzumentů i mezi nejdůvěryhodnější mediální zdroje.⁶⁴ Podle etického kodexu si společnost zakládá na zachování lidské důstojnosti a ochraně soukromí. Yle v kodexu rovněž reflektuje zrychlenou digitální dobu a uvádí, že informace je třeba pečlivě ověřovat, nehledě na to, zda již byly zveřejněny dříve, nicméně dodává, že pokud se jedná o situaci, která se teprve vyvíjí, je třeba akceptovat, že zprvu zveřejněné informace nejsou kompletní a neposkytují tak ucelený obraz věci. Samostatnou kategorií etického kodexu je také získávání informací za pomoci „nekonvenčních metod“, mezi které se řadí například tajné nahrávání nebo natáčení osob, kterým však následně musí být poskytnut prostor pro vyjádření se k věci a adresáti zprávy musí být se způsobem získání informací seznámeni. Zvláštní část kodexu je věnována také ochraně dětí a mladistvých. A to jak v případech, kdy jsou zdrojem informací, tak ve chvílích, kdy jsou jejich adresáty. Souhlas rodičů s natáčením, který je podle kodexu třeba u dětí ve věku žáků základní školy, automaticky neznamená, že je možné zveřejnit informace, které by pro dítě nebo mladistvého mohly být nějakým způsobem škodlivé. Vždy je především třeba ochraňovat integritu a zájmy dítěte. Děláním rozhovorů s mladistvými během krizových situací pak vyžaduje zvláštní péči. Samostatný oddíl je věnovaný i obětem trestných činů jako takovým. Oběti trestných činů by v médiích zpravidla neměly být identifikovány s výjimkou například veřejně známých osobností.⁶⁵

---

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Reuters Institute Digital News Report 2018 [online]. op. cit., s. 41.

⁶⁵ Ethical Guidelines for the Production of Programmes and Content. Yle [online]. [cit. 2019-07-13]. Dostupné z: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/04/02/ethical-guidelines-production-programmes-and-content>.

4. Způsob referování médií o dětech jako obětech trestných činů ve vybraných kauzách

Pro porovnání situace mediální autoregulace médií v Česku a Finsku jsem si vybrala kontroverzní případy, kdy o jedné z událostí je vždy referováno médii nejen v rozporu s vnitřními mediálními regulacemi, ale především obecně v rozporu s novinářskou etikou a dobrými mravy, a které významně ovlivnily směřování etických pravidel a jednání médií v daných zemích. Porovnávané případy jsou si v každé ze zemí podobné tak, aby bylo možné co nejlépe zkoumat posun ve vnímání a chování klíčových aktérů. Příznačné je, že obě země na tyto svého druhu extrémní případy, ačkoliv naprosto rozdílně, reagovaly změnou příslušných norem. V českém případě se jedná o kauzu Kuřim a reakci zákonodárců ve formě náhubkového zákona. Finskou mediální krajinu pak proměnila zejména školní střelba ve městě Jokela, která s sebou přinesla sebereflexi ze strany novinářů, jež vyústila v dramatickou změnu jejich přístupu k obětem trestných činů. Události v obou zemích také vedly k širší veřejné diskusi o přístupu k obětem trestných činů a novinářské etice.

Ačkoliv se jedná o případy vcelku odlišné (týrání a střelba ve školách), považuji tyto události pro obě země klíčové v pohledu na krizový žurnalismus, seberegulaci a přístup k obětem trestných činů, zejména pak pokud jsou takové oběti nezletilé. Události v obou zemích si jsou rovněž časově blízké, tudíž je možné porovnávat roli digitálního žurnalismu, který byl v té době ve svých počátcích, stejně jako postupný vývoj v této oblasti a hodnotit průběh událostí a chování médií s dostatečným odstupem.

4.1 Česká republika

České republice se fenomén střelby na školách a obecně na veřejných místech prozatím vyhýbá. Veřejným prostorem však otřáslý případy týrání dětí takzvané kauzy *Kuřim* a *Dominik*.

4.1.1 Kuřim

Za hlavní důvod k přijetí náhubkového zákona je obecně považována takzvaná kuřimská kauza z roku 2007. Případ týrání dětí, který se těšil nebývalé mediální pozornosti, a který se dočkal i řady uměleckých zpracování byl intenzivně; veřejně probíraný. Nový zákon měl proto regulovat způsob, jakým se v médiích informuje především o zneužívaných dětech. Účelem bylo tedy zejména omezit zveřejňování detailů ze soukromí obětí, jako jsou jejich fotky, jména či jiné osobní údaje. Přístup médií k případu dvou týraných chlapců v Kuřimi vedl nejen ke změně legislativy, ale měl i takové vedlejší efekty, jako byla například několik měsíců trvající celostátní diskuse o institucionální péči v Česku, a to kvůli umístění obou dětských obětí do výchovného centra Klokánek.

V tomto případě však došlo z hlediska novinářské etiky ze strany médií k řadě pochybení. Televizní stanice běžně v té době ve vysílání zveřejňovaly záznam týrání jednoho z chlapců, který pořídil soused rodiny, a jenž vedl k odhalení celé kauzy. Ačkoliv z pořízeného záznamu nebylo možné dítě identifikovat, neboť něj bylo použito rozostření v oblasti obličeje, všechny hlavní televizní stanice tyto záběry neustále opakovaly, a to v průběhu několika měsíců. Jasným excesem pak bylo vysílání České televize, která v jednom případě odvysílala obraz chlapce, na kterém byl jeho obličej zřetelně rozeznatelný.⁶⁶

Šlo o typický případ toho, kdy neexistující či nedostatečnou legislativní úpravu měla substituovat právě přísnější autoregulace samotných médií. K ničemu takovému ovšem nedošlo. Média naplno podlehla konkurenčnímu boji a rozhodla se zveřejnit všechen dostupný materiál. Neustálé opakování podobných záběrů je přitom nepopíratelným zdrojem sekundární viktimizace obětí ze strany médií, která vede ke ztrátě jejich důstojnosti a může mít zásadní dopad na psychiku jejich, i jejich okolí. Tento

---

⁶⁶ Plhoň, Tomáš: Komparace zpravodajství České televize a televize Nova o kauze Kuřim. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2009, s. 38. Vedoucí práce Alice Tejkalová.

materiál je přitom dodnes k dohledání na internetových stránkách. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání proto shledala u všech hlavních televizních stanic (ČT, TV Prima, TV Nova) zásadní pochybení při informování veřejnosti o tzv. kuřimské kauze. Podle nálezu Rady došlo k porušení § 32 odst. 1, písm. f) zákona č. 231/2001 Sb., podle nějž je provozovatel vysílání „povinen bezdůvodně nezobrazovat osoby umírající nebo vystavené těžkému tělesnému nebo duševnímu utrpení způsobem snižujícím lidskou důstojnost“.⁶⁷ Rada ve svém rozhodnutí uvedla, že „vzhledem k obsahu zmiňovaných záběrů (nahý a svázaný chlapec vězněný v komoře) lze konstatovat, že jeho bezprostřední zobrazení v této situaci bylo zobrazením snižujícím lidskou důstojnost. Je nepopíratelné, že zveřejnění předmětných záběrů může mít dalekosáhlý dopad na další sociální vývoj chlapce.“⁶⁸ Televize se bránily i argumentem, že podobné záběry mají především preventivní účinky, to však Rada odmítla.

Stejně jako v případě střelby ve finském Kauhajoki, kterému se budu věnovat níže, jsme tak svědky nedostatečné sebereflexe médií, což lze v tomto případě konstatovat i s ohledem na skutečnost, že několik měsíců po výše zmíněném rozhodnutí regulátora o pochybení médií v kauze, které mělo charakter pouhé výstrahy, dotčené televize kontroverzní záběry odvysílaly znovu a opakovaně. Rada proto následně přistoupila k udělení pokut, které v souhrnu činily 1 700 000 korun – za každé jednotlivé odvysílání záběrů byla udělena sankce 100 000 korun. „Záběry neměly žádnou novou informační hodnotu. Bylo jich použito jako doplňujícího materiálu v souvislosti se zadržením a výslechem Barbory Škrlové. Odvysílání záběrů týraného chlapce postrádá na aktuálnosti, veřejnost tím nezískala nic, co by mohlo nějakým způsobem přispět k její informovanosti v celé kauze. Záběry, na nichž je vidět týraný chlapec v komoře, nepřinášejí divákovi žádná nová zjištění. Opakovanou, nadbytečnou a zcela účelovou prezentací záběrů provozovatelé vyjadřují absenci elementárního respektu ke konkrétní lidské bytosti. Zobrazení záběrů týraného chlapce v Kuřimi jako ilustrativních, doplňujících a upoutávajících pozornost

---

⁶⁷ Viz § 32, odst. 1, písm. f) zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Sbírka zákonů ČR, ročník 2001.

⁶⁸ Viz Rozhodnutí Rady pro rozhlasové a televizní vysílání ze dne 29. srpna 2007, č.j. dzu/8241/07. Archiv Rady pro RTV.

*diváků, pak Rada shledala jako zobrazení způsobem snižujícím lidskou důstojnost,*⁶⁹ odůvodnila své rozhodnutí Rada. Navzdory tomu, že se televize proti odvolání regulátora odvolaly, soud potvrdil rozhodnutí o sankcích, a to zejména s ohledem na právo na soukromí a ochranu osobnosti, které stojí v protikladu ke svobodě projevu.⁷⁰ Případem se následně zabýval i Ústavní soud na základě stížnosti TV Nova. Ani zde však stěžovatel neuspěl. Ústavní soud uvedl, že *„ustanovení zákona o vysílání legitimním způsobem na základě veřejného zájmu na ochraně práv druhých omezuje právo na svobodu projevu a práva na informace, což je zcela v souladu s článkem 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Nelze zpochybnit správnost závěru Nejvyššího správního soudu, že úmyslem zákonodárce v souladu s článkem 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod bylo upřednostnit poskytnutí ochrany právu na zachování lidské důstojnosti před právem na svobodu projevu. Opětovným zařazováním záběrů týraného chlapce z Kuřimi do vysílání TV Nova nebyl naplněn veřejný zájem na zveřejnění poznatků či informací“*⁷¹. Postup médií v referování o kuřimské kauze byl rovněž terčem kritiky Syndikátu novinářů.⁷²

Pochybení se samozřejmě netýkala pouze televizního vysílání. K přístupu tištěných médií se vyjadřoval například P. Macků takto: *„Základním a bytostným pravidlem každého seriózního žurnalisty je psát pravdu a této pravdy se dopídit v každém případě čestnými prostředky. V kauze týraného chlapce z Kuřimi však redaktorka celostátního deníku použila k získání fotografie a informací prokazatelně lež. Aby se dostala k bratrovi týraného chlapce, vědomě lhala pracovníkům brněnského Klokánku. Vydávala se za osobu s jiným jménem a na základě této lži se k dítěti nakonec dostala. Získání, byť pravdivé informace, na základě lži a lži, je nepřijatelné. V seriózních médiích platí, že se novinář může vydávat za někoho jiného pouze a výhradně v případě, že jde o veřejný zájem: tedy že díky falešné identitě například odhalí korupci ve státní správě či usvědčí politika z krádeže.*

---

⁶⁹ Viz Rozhodnutí Rady pro rozhlasové a televizní vysílání ze dne 1. července 2008, č.j. sot/6364/08. Archiv Rady pro RTV.

⁷⁰ Viz Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. září 2009, č.j. 10 Ca 5/2009 - 71. Archiv Rady pro RTV.

⁷¹ Viz Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 25. listopadu 2010, č.j. III. ÚS 2036/10. Archiv Rady pro RTV.

⁷² Stanovisko Komise pro etiku z 18. června 2008. Syndikát novinářů ČR [online] [cit. 2013-05-16] Dostupné z <<http://syndikat-novinaru.cz/1/5/21/etika/stanoviska>>.

K podvodu se v daném případě neuchýlil nikdo jiný, ani novináři bulvárních médií... Celostátní deník však poškodil pověst žurnalistického řemesla. Šokující na přístupu reportérů těchto novin je, že si závažnost svého jednání ani neuvědomují a zlehčují je tím, že je v článku nazývají „malou lstí“. Nejde o malou lest, ale o do očí bijící lhaní. A to je v profesi, u níž je zjišťování pravdy fundamentální, naprosto nepřipustné... Získání, byť pravdivé informace, na základě lsti a lži je rovněž nepřipustné, Může jít o nebezpečný precedens, kdy novináři použijí lež jen proto, aby získali v kontextu děsivé kauzy naprosto nepodstatné informace. Důsledkem pak může být neochota úřadů, policie či organizací, které obětem pomáhají zveřejňovat k případu jakékoli další informace. A ochuzeni budou v konečném důsledku čtenáři.“⁷³

Již před rokem 2007, tedy rokem kuřimské kauzy, však novináři v mnoha případech dětí, které se staly oběťmi trestných činů, překračovali hranice profesní novinářské etiky. Dělo se tak například v roce 2005, kdy média zveřejňovala osobní údaje zúčastněných v kauze týrané dívky z Čáslavy, a to včetně jmen.⁷⁴ L. Čírtková pak v této souvislosti uvádí příklad týraného Ondřeje: „Ukázkovým příkladem nevhodné medializace týrání dětí je kauza zneužívaného Ondřeje z Brněnska (jaro 2007), kde byly v televizních reportážích opakovaně prezentovány záběry nahého chlapce zavřeného v malé komoře bez oken. Tato scéna byla stále znovu zařazována do dalších reportáží jako hlavní poutač pozornosti, ať už se v reportáži hovořilo o čemkoli.“⁷⁵ Jednalo se rovněž o případ nadmíru medializovaný a ani tato kauza se neobešla bez stanoviska Syndikátu novinářů: „Snaha novinářů informovat veřejnost o týrání osmiletého chlapce a působit proti lhostejnosti občanů v podobných případech neznamená, že má novinář opatřovat a zveřejňovat informace v rozporu s etickým kodexem, který mu ukládá mj. povinnost respektovat soukromí osob, zejména obětí trestných činů, dále dětí a osob, jež nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí, dodržovat přísně zásadu presumpce neviny a neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení. Zveřejnění výpovědí dítěte, jeho fotografií a

---

⁷³ VYMĚTAL, Štěpán a Petra VITOUŠOVÁ a kol. Novináři a oběti trestných činů. op. cit., s. 45.

⁷⁴ Např. Bušková, Markéta: Soud: Za týrání dítěte čtyři roky. Mladá fronta Dnes. 1. 2. 2006.

⁷⁵ VYMĚTAL, Štěpán a Petra VITOUŠOVÁ a kol. Novináři a oběti trestných činů. op. cit., s. 39.

*zveřejnění detailů a spekulací o průběhu případu nemá nic společného s veřejným zájmem.*⁷⁶

4.1.2 Dominik

V roce 2011 Česko ochromila kauza týraného chlapce z Brna. Sedmiletý Dominik trpěl silnou podvýživou a vážil pouhých 13,5 kilogramů. Drastické fotografie jeho svlečené postavy uveřejňovala opakovaně všechna média pouze s tím rozdílem, že některá přistoupila k rozostření obrazu, zatímco jiná nikoliv. Případ byl o to horší, že zdrojem obrazového záznamu byly samotné orgány činné v trestném řízení, konkrétně Policie ČR. V případě selhaly i další státní orgány, a to především sociální pracovníci, kteří případ nebyli schopni odhalit dříve, a to navzdory tomu, že rodiče Dominika byli již v minulosti za týrání podmíněně odsouzeni a děti jim byly na čas odebrány. Prokázat zanedbávání péče se ovšem následně nepodařilo ani policii. Dominik byl hospitalizován již v roce 2002 se zlomenou rukou, ani to však nevedlo k tomu, aby sociální pracovníci na dítě dohlíželi se zvýšenou pozorností. Rodiče tak dále mohli nutit chlapce běhat dokola s připínáčky v botách a denně mu dávali k jídlu pouze několik krajíců chleba. Ministerstvo práce a sociálních věcí zveřejnilo v roce 2011 *Zprávu expertního týmu z prošetření kauzy týraného chlapce z Brna.*⁷⁷ Tato zpráva uvádí jako hlavní příčinu neodhalení týrání Dominika dříve selhání státního systému, který měl podobným případům zabránit. Ve zprávě se k tomuto uvádí: *„Rodina nebyla nikdy vyhodnocena příslušnými orgány jako riziková, přestože se v ní nahromadila celá řada rizikových faktorů. Systémový nedostatek lze pokládat i oddělení systému sociální a zdravotní péče, které brání včasnému předávání zásadních informací o zdravotním stavu, sociální pracovnice mají omezenou možnost ověřit si údaje o zdravotním stavu dítěte. Další ze standardních chyb rozšířených v praxi orgánů sociálně právní ochrany v celé zemi, která se výrazně podepsala i na tomto případě, je přílišné spoléhání na to, že věc se „správně posoudí“ v rámci trestního řízení. V daném případě byla trestní věc v roce 2009 odložena především proto, že sám Dominik či jeho sourozenci týrání*

---

⁷⁶ Ibid, s. 41.

⁷⁷ Zpráva expertního týmu z prošetření kauzy týraného chlapce z Brna. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 1. června 2011. Online dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/10907/tz_010611a.pdf.

popřeli. Po nástupu jiné sociální pracovnice došlo k úplnému zastavení přímé práce s rodinou. Od 24. 10. 2008 do 15. 3. 2010 neproběhla žádná návštěva v rodině.“⁷⁸

Na rozdíl od kuřimské kauzy v tomto případě informovala média o týrání Dominika veřejnost „pouze“ v průběhu jednoho měsíce. Během této doby se v médiích objevovaly pouze dvě totožné fotografie, které jim byly poskytnuty přímo z policejního spisu. Jeden z nejstřízlivějších přístupů měl v tomto směru server Aktuálně.cz, který u svých článků používal fotografii Dominikova těla zcela rozostřenou, zády k fotoaparátu, a to navíc tak, aby na ní nebylo vidět chlapcovo spodní prádlo.⁷⁹ Ostatní média potom běžně zveřejňovala fotografie včetně oblastí zakrytých pouze spodním prádlem, a na kterých byly rozostřeny pouze chlapcovy oči a ústa.⁸⁰ Všechna média se potom zdržela zveřejňování osobních údajů jak o oběti, tak o komkoliv z jejího okolí. Server Aktuálně.cz k tomuto například uvedl: „Redakce Aktuálně.cz zná konkrétní lokalitu, adresy i jména, ale rozhodla se je skrýt. Chce tím v největší možné míře chránit identitu týraného hochy, ale také zajistit anonymitu jeho spolužákům ve škole.“⁸¹ Čtenář se tak z médií dozvěděl křestní jméno a věk oběti, a že má stálé bydliště v Brně.

Změna v přístupu médií od kuřimské kauzy je patrná a novináři se zjevně v tomto případě chovali umírněněji. Posun je znatelný zejména u některých konkrétních žurnalistických platforem. Ovšem ani v tomto případě nebylo chování médií ideální. Slovní popis by v případě tak závažného týrání hladověním byl jistě vhodnější než opakované zveřejňování fotografií chlapce ve spodním prádle. Na rozdíl od kuřimského případu byl týranému Dominikovi věnován menší prostor. Média se jeho kauzou zabývala

---

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Viz např. NETOČNÝ, Tomáš. Radnice spustila revizi, kdo dopustil týrání v Brně. Aktuálně.cz [online]. 1.2.2011 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/radnice-spustila-revizi-kdo-dopustil-tyrani-v-brne/r~:article:689771/>.

⁸⁰ Viz např. Sociálka o týrání chlapce věděla, přesto nezasáhla. Ceskatelevize.cz [online]. 1.2.2011 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/jihomoravsky-kraj/1288186-socialka-o-tyrani-chlapce-vedela-presto-nezasahla>.

⁸¹ NETOČNÝ, Tomáš. První svědci z Brna: Týrání chlapce mělo blízko vraždě. Aktuálně.cz [online]. 31.1.2011 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/prvni-svedci-z-brna-tyrani-chlapce-melo-blizko-vrazde/r~:article:689567/?redirected=1522158796>.

zhruba jeden měsíc a fotografie byly tak zveřejněny s frekvencí v řádu jednotek. Rovněž v tomto případě nebyl ze strany příslušných orgánů uplatněn žádný zákonný postih.

4.2 FINSKO

Na rozdíl například od Spojených států, Finsko nikdy nemělo systematické potíže s incidenty, při kterých by byl hrozbou aktivní střelec. O to větší šok přišel v roce 2007, kdy při střeleckém útoku na škole v Jokela v jižním Finsku zemřelo osm lidí rukou osmnáctiletého studenta.⁸² Ten nakonec obrátil zbraň i proti sobě, a to potom, co se pokusil školu zapálit. V září 2008 se pak odehrála podobná tragédie. Student polytechniky zabil ve své škole ve městě Kauhajoki 10 lidí, na několika místech v budově založil požár, a nakonec zabil i sebe.⁸³ V obou těchto případech lze najít mnoho podobností. Včetně toho, že se prokázalo, že pokrývání tragédií, ve kterých hrají nějakou roli mladiství či děti, se jeví být pro novináře nečekanou výzvou. V případě Jokely dokonce místní mládež založila petici, která nesouhlasila s chováním a praktikami novinářů, kteří se případem zabývali.⁸⁴ V Kauhajoki již byli novináři poučeni a zaujali jiný postup, což se odrazilo i ve vnímání veřejnosti, která se proti žurnalistům v tomto případě nijak neohrazovala.

4.2.1 Střelba na střední škole v Jokela

Případ střelby v Jokela je specifický tím, že šlo o svého druhu přelomovou událost nejen pro Finsko jako takové, ale především pro finská média. V roce 2007, kdy k tragédii došlo, média využívala internet stále spíše jako doplněk k tištěnému zpravodajství. Pomalu, ale jistě však docházelo k přeměně tohoto modelu a události v Jokela byly dostatečně signifikantní na to, aby se staly spouštěčem změny. Tradiční média se tak odvážila poprvé vyzkoušet webovou žurnalistiku, ve smyslu relativní nezávislosti na té tištěné, naplno. Všechna finská média začala ve stejný okamžik informovat o události online. To na mediálním trhu bezprostředně vytvořilo velmi silnou rivalitu. Finská média

---

⁸² RAITTILA, Pentti, Kari KOLJONEN a Jari VÄLIVERONEN. *Journalism and school shootings in Finland, 2007-2008*. Tampere [Finland]: Tampere University Press, 2010, s. 22 [cit. 2018-03-05]. ISBN 95-144-8227-1.

⁸³ Ibid, s. 23.

⁸⁴ Ibid, s. 25.

byla na místě činu do půl hodiny po tom, co střelec oznámil, co zamýšlí, na internetu. Nacházela se tak v pozici, kdy byla přímými aktéry dění a reportéři a fotografové byli přítomni scénám, kdy děti v panice prchali ze školy a podobným hrůzným výjevům, které vyzývaly k jejich publikování.⁸⁵ Navzdory tomu média zpočátku postupovala ohledně zveřejňování informací o mladistvých zúčastněných na incidentu velmi opatrně. Ačkoliv se do rukou novinářů záhy dostal seznam obětí střelby, žádné médium tato jména nezveřejnilo a všechna zůstala pouze u zveřejňování anonymních čísel. Problematickým se však ukázalo být chování některých konkrétních novinářů, kteří v honbě za co nejatraktivnějšími informacemi kontaktovali během útoku studenty přímo. Tedy ty, kteří byli stále uvnitř školy v době střelby, a vystavili je tak potenciálnímu nebezpečí ze strany střelce.⁸⁶

Petice místní mládeže, která označovala žurnalisty jako predátory, kteří se v honu za senzací na nic neohlížejí, získala celostátní pozornost a popularitu. Studenti v ní upozorňovali na to, že byli ze strany médií vystaveni naprosto nestandardnímu tlaku, kdy v prvních minutách a hodinách po střelbě museli čelit neustávajícímu proudu otázek reportérů a obtěžování ze strany fotografů. V mnoha případech si přitom vlivem šoku a rozrušení ani neuvědomovali, že hovoří s novináři. Svědci z řad záchranářů pak například vypověděli, že přeživší studenti museli čelit obtěžování ze strany médií a v mnoha případech docházelo i k fyzickému kontaktu ze strany novinářů, kteří studenty „tahali“ stranou, aby s nimi mohli natáčet rozhovory apod. Přeživší oběti byly také novináři opakovaně „vyslýchány“ ohledně chování střelce.⁸⁷ Mnohá svědectví byla navíc následně editory pozměněna, aby působila dramatictější. A navzdory tomu, že nebyla zveřejněna

---

⁸⁵ HARAVUORI, Henna, Laura SUOMALAINEN, Noora BERG, Olli KIVIRUUSU a Mauri MARTTUNEN. Effects of media exposure on adolescents traumatized in a school shooting: Experiencing negative aspects of community life after a school shooting tragedy. *Journal of Traumatic Stress* [online]. 2011, 24(1), s. 70-77 [cit. 2019-02-02]. DOI: 10.1002/jts.20605. ISSN 08949867. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1002/jts.20605>.

⁸⁶ RAITTILA, Pentti, Kari KOLJONEN a Jari VÄLIVERRONEN. *Journalism and school shootings in Finland, 2007-2008*. op. cit., s. 34-37.

⁸⁷ NURMI, Johanna, Pekka RÄSÄNEN a Atte OKSANEN. The norm of solidarity: Experiencing negative aspects of community life after a school shooting tragedy. *Journal of Social Work* [online]. 2010, 12(3), s. 300-319 [cit. 2019-02-02]. DOI: 10.1177/1468017310386426. ISSN 1468-0173. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1468017310386426>.

jména mrtvých, pravidelně byly zveřejňovány fotografie přeživších, včetně mladistvých, a to bez jejich svolení. A nakonec, nejen, že se novináři snažili navázat kontakt se svědky za pomoci prostředků komunikace na dálku (telefon, internet), ale v mnoha případech obtěžovali oběti fyzicky přímo v jejich domovech, a to ještě několik dní po masakru.⁸⁸ V návaznosti na intruzivní chování médií vzniklo krizové centrum pro oběti, které mělo plnit funkci jakési hradby mezi mladistvými oběťmi a jejich pronásledovateli. V něm se také formovalo petiční hnutí obětí na adresu novinářů.⁸⁹ Navzdory tomu však média oběti střelby v Jokele doslova šmírovala skrze okna krizového centra přes čočky fotoaparátů, dále je odposlouchávala na pamětních obřadech a někteří fotografové dokonce žádali přeživší, aby znovu „sehráli scénu“, jako například šťastné shledání, kterou nestihli zachytit na fotografii.⁹⁰

Necitlivý postup médií bezprostředně po těchto událostech zkomplikoval život nejen jejich přímým aktérům, ale i širokému okolí. Studenti ze školy v Jokele vytvořili úzce spjatou komunitu nedůvěřivou ke všem dospělým zvenčí, a to často i včetně vlastních rodin. Podobná situace ztěžuje také postup při výzkumných projektech souvisejících se střelbou ve finských školách, neboť jejich oběti k sobě často odmítají pustit jakékoliv osoby jen trochu připomínající reportéry, kteří je v období těsně po střelbě zklamali bezohledným "vyslýcháním" šokovaných obětí a tak podobně.⁹¹ Mimo již výše zmíněné mělo chování médií po útoku nezpochybnitelně negativní dopad na psychiku a zotavování se obětí. Výzkum, kterého se byla ochotna zúčastnit zhruba polovina studentů školy v Jokele naznačuje, že vtíravý přístup novinářů těsně po tragédii zvyšuje pravděpodobnost

---

⁸⁸ RAITTILA, Pentti, Kari KOLJONEN a Jari VÄLIVERRONEN. *Journalism and school shootings in Finland, 2007-2008*. op. cit., s. 39-40.

⁸⁹ NURMI, Johanna, Pekka RÄSÄNEN a Atte OKSANEN. The norm of solidarity: Experiencing negative aspects of community life after a school shooting tragedy. op. cit., s. 300-319.

⁹⁰ Ministry of Justice: Jokela School Shooting on 7 November 2007 - Report of the Investigation Commission [online]. Helsinki, 2009, s. 107-109 [cit. 2019-02-02]. ISSN 1458-6444. Dostupné z: <https://schoolshooters.info/sites/default/files/Jokela%20School%20Shooting%20Official%20Report.pdf>.

⁹¹ KIILAKOSKI, Tomi, Johanna NURMI, Atte OKSANEN a Tomi. Coping with Tragedy, Reacting to an Event: The Case of the Jokela School Shooting in Finland: Experiencing negative aspects of community life after a school shooting tragedy. YOUNG [online]. 2014, 22(4), s. 345-360 [cit. 2019-02-02]. DOI: 10.1177/1103308814548107. ISSN 1103-3088. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1103308814548107>.

toho, že dané oběti budou trpět posttraumatickou stresovou poruchou, nebo budou trpět její závažnější formou, než kdyby je média neoslovovala.⁹²

Navzdory následné konfrontaci média hromadně odmítla za svoje chování převzít zodpovědnost, a naopak zaujala převážně útočnou pozici, ve které se hájila svobodou slova a upozorňovala na snahu omezovat svobodu médií. Nakonec osočila bezpečnostní složky s tím, že jelikož nebyly uveřejněny žádné oficiální informace, byli novináři v podstatě donuceni obracet se na přeživší, včetně mladistvých.⁹³

Na základě událostí v Jokele se ve Finsku dostalo do popředí pojetí takzvaného krizového žurnalismu.⁹⁴ Novináři zpětně uznali, že situace v Jokele byla nepřehledná pro všechny a bylo obtížné zachovávat obvyklé novinářské standardy. Pro žurnalisty na místě bylo nadmíru těžké udržet si odstup a docházelo tak k porušování žurnalistické etiky.⁹⁵ Problematický byl rovněž přístup k mladistvým přímo na místě. Do té doby finské Směrnice pro novináře udávaly pouze, že „při kontaktu s mladistvými je třeba zvláštní obezřetnosti“.⁹⁶ Editoři se tudíž museli rozhodovat, jak takové „doporučení“ pojmout. Někteří zahrnuli pod pojem „mladiství“ všechny mladší osmnácti let, někteří všechny mladší šestnácti let a někteří všechny mladší patnácti let. Ve zmatku v Jokele však docházelo k porušování těchto pravidel a někteří novináři získávali a zveřejňovali informace od svědků bez ohledu na věk.⁹⁷

Střelba v Jokele konfrontovala finskou žurnalistickou etiku s realitou. Na podobnou událost nebyla připravena ani finská společnost jako taková, ani novinářský stav. Média zde byla postavena před rovnou dvojitou výzvou. Jednalo se o výjimečně naléhavou

---

⁹² HARAVUORI, Henna, Laura SUOMALAINEN, Noora BERG, Olli KIVIRUUSU a Mauri MARTTUNEN. Effects of media exposure on adolescents traumatized in a school shooting: Experiencing negative aspects of community life after a school shooting tragedy. *Journal of Traumatic Stress* [online]. 2011, 24(1), op. cit., s. 70-77.

⁹³ RAITTILA, Pentti, Kari KOLJONEN a Jari VÄLIVERRONEN. *Journalism and school shootings in Finland, 2007-2008*. op. cit., s. 40-41.

⁹⁴ V krizových situacích postupovali finští novináři podle všeobecného etického kodexu *Směrnice pro žurnalisty* a podle komunikačního manuálu společného pro média a lékaře. Události v Jokele vedly k překladu *Průvodce Dartova centra pro žurnalistiku a trauma* (Brayne 2007) do finštiny.

⁹⁵ RAITTILA, Pentti, Kari KOLJONEN a Jari VÄLIVERRONEN. *Journalism and school shootings in Finland, 2007-2008*. op. cit., s. 46.

⁹⁶ *Ibid*, s. 47.

⁹⁷ *Ibid*.

krizovou situaci, se kterou se do té doby neselekala a v jejímž středu se navíc nacházely děti. Celá společnost se najednou ocitla pod obrovským tlakem a finská média v této zkoušce z pohledu etických či samoregulačních pravidel příliš neobstála. Nicméně střelba v Jokela měla zásadní dopad na následný vývoj finských mediálních autoregulačních mechanismů tak, aby napříště mohla být všechna etická pravidla dodržena. V reakci na postup žurnalistů spustilo oficiální vyšetřování všech zúčastněných aktérů události i finské ministerstvo spravedlnosti, které o něm následně vypracovalo obsáhlou zprávu s doporučeními, jak postupovat na příště, včetně reflexe změny v případě střelby v Kauhajoki, která následovala. Ministerstvo v něm zdůrazňuje, že by se všechna média formou diskuse měla shodnout na přísnějších autoregulačních pravidlech a na systému jejich dodržování v každé situaci. Upozorňuje i na to, že konkrétně v případech masových střelb, nebo útoků může být pro útočníka motivací ke skutečnému provedení samotného násilného aktu i očekávaná masivní reakce médií, podobně jako je tomu například u teroristických útoků, které v sobě mohou a nemusí pojmout i popisované střelby na školách. Média by proto měla brát v potaz i možné motivace pachatele a přizpůsobit tomu svůj postup, jakkoliv to může být v soutěži a honbě za co nejvyšší čtenost složité.⁹⁸ Řada výzkumů pak naznačuje, že se zvyšující se časovou dotací, kterou média věnují podobným událostem se v kombinaci s jejich sledováním zvyšují úzkostné pocity a stavy související s posttraumatickým stresem. Podobný efekt však měly reportáže tohoto typu i na osoby, které nebyly těchto událostí přímo účastny, a to zejména u dospívajících jedinců.⁹⁹

4.2.2 Střelba na vysoké škole v Kauhajoki

Nic takového se neopakovalo při střelbě v Kauhajoki. Bezpečnostní složky měly s téměř totožným incidentem velice čerstvou zkušenost, a tak situaci zvládly v tomto

---

⁹⁸ Ministry of Justice: Jokela School Shooting on 7 November 2007 - Report of the Investigation Commission [online]. op. cit.

⁹⁹ OTTO, Michael W., Aude HENIN, Dina R. HIRSHFELD-BECKER, Mark H. POLLACK, Joseph BIEDERMAN a Jerrold F. ROSENBAUM. Posttraumatic stress disorder symptoms following media exposure to tragic events: Impact of 9/11 on children at risk for anxiety disorders. *Journal of Anxiety Disorders* [online]. 2007, 21(7), s. 888-902 [cit. 2019-02-02]. DOI: 10.1016/j.janxdis.2006.10.008. ISSN 08876185. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0887618507000060>.

případě mnohem lépe než napoprvé. Což pro novináře ovšem znamenalo uplatnit zdrženlivý přístup, který je dostal do složité situace. Seriózní média se však zdržela vyhledávání senzací, a spíše než na oběti a jejich rodiny obrátila svou pozornost k vládě a bezpečnostním složkám. Novináři si začali klást otázku, zda se jedná o strukturální problém, a jak je možné, že k podobné události došlo dvakrát během jednoho roku. Na rozdíl od střelby v Jokele, kterou provázely téměř výhradně zprávy reportážního typu, po útoku v Kauhajoki byla znatelná snaha médií soustředit se vedle reportování i na otevírání palčivějších celospolečenských témat, jako je regulace zbraní, nebo šikana a internet a jejich vliv na mladé útočníky.

Svůj podíl na vcelku střízlivém postupu médií směrem k obětem měl i fakt, že policie střelce vyslýchala pouhý den před tragédií. Bylo tedy logické, že se téměř veškerá pozornost a tlak upínaly na veřejné činitele.¹⁰⁰ Svou roli jistě sehrála i reakce veřejnosti po střelbě v Jokele. Editoři novin byli opatrnější a novináři dostali povětšinou pokyn „nevyslýchat“ oběti mladší osmnácti let bez souhlasu jejich rodičů, nenavštěvovat jejich rodiny doma, nevyslýchat nikoho, kdo by mohl být stále v šoku a vždy se řádně identifikovat jako novinář. Rovněž natáčení a fotografování bylo povoleno pouze z dálky, přičemž novináři museli následně požádat o souhlas se zveřejněním pořízeného materiálu.¹⁰¹

Zatímco v Jokele byla situace velice zmatečná, v Kauhajoki byla chování všech zúčastněných naprosto odlišné. Všichni přeživší byli okamžitě převezeni do krizového centra, takže k nim novináři neměli přístup a většina studentů patřila již mezi dospělé, takže problém s oslovováním nezletilých nebyl tak rozsáhlý. K těm, kteří přece jen ještě nedosáhli plnoletosti, přistupovali novináři tentokrát korektně. Žádali o povolení rodiče a jasně uváděli, že jsou novináři a jaké médium zastupují.^{102 103} Situace z Jokely se tedy již

---

¹⁰⁰ RAITTILA, Pentti, Kari KOLJONEN a Jari VÄLIVERRONEN. *Journalism and school shootings in Finland, 2007-2008*. op. cit., s.36-38.

¹⁰¹ Ibid, s. 44.

¹⁰² Ibid, s. 48.

¹⁰³ Pořizování rozhovorů s mladistvými oběti trestných činů a povolení rodičů byla kvůli střelbám ve školách ve Finsku předmětem rozsáhlé společenské diskuse. Ovšem ne příliš pozornosti se věnovalo tomu,

neopakovala. Šlo o zásadní zlom v mediálním přístupu. V případě postupu novinářů vůči obětem střelby v Jokela totiž došlo v mnoha případech v důsledku jejich chování ke zhoršení psychického stavu obětí a k prohloubení posttraumatického stresového syndromu, kterým v mnoha případech trpěli.^{104 105}

Komparativní studie srovnávající mediální pokrytí obou událostí v největším a váženém finském deníku Helsingin Sanomat, který zastává ve finském mediálním prostředí zásadní pozici se zhruba milionem čtenářů denně, ukázala, že posun v mediálním přístupu ke krizovým situacím jako jsou tato, byl skutečně znatelný. Zatímco po střelbě v Kauhajoki bylo sice zveřejněno více článků zabývajících se tímto tématem – celkem jich bylo 222, pouze zlomek se jich zabýval přímo oběťmi. Z 222 článků jich 39 – tedy 18 % bylo věnováno přímo obětem. V Jokela byl zájem médií očividně orientován jiným směrem, a tak zatímco celkový počet článků o tragédii byl menší – 173 článků, přímo a zejména o obětech se psalo v 25 % z nich, tedy ve 43 člancích.¹⁰⁶

Vyšetřování provedené finským ministerstvem spravedlnosti se v souvislosti s oběma masakry zabývalo také otázkou kontroly internetu vůbec. Ve své zprávě pak z českého pohledu na státní instituce nebývale vnímavě akcentovalo klady i zápory internetového prostředí a s ním souvisejícího nekontrolovatelného proudu informací.¹⁰⁷ Od té doby, tedy od chvíle, kdy byly sociální sítě, jako je Facebook, ale třeba i chytré telefony, v podstatě ještě v plenkách, se toho v přístupu ke svobodě projevu na internetu a sociálních sítích mnoho změnilo a zmíněnou problematikou se opakovaně zabývá například Evropský soud pro lidská práva. V době střelby v Jokela a Kauhajoki dělaly však rodičům a státním

---

že novináři mají přistupovat k mladým lidem individuálně a s ohledem na to, že jsou zároveň svědky těchto traumatických událostí. (cf. Dyregrov 1994, Simpson & Coté 2006).

¹⁰⁴ RAITTILA, Pentti, Kari KOLJONEN a Jari VÄLIVERRONEN. *Journalism and school shootings in Finland, 2007-2008*. op. cit., s. 49.

¹⁰⁵ Na základě výzkumu, který provedl finský Národní institut pro zdraví a blahobyt, byli novináři v případě obou střelb stejně aktivní, co se týče žádostí o rozhovor s přeživšími. Zásadním rozdílem však bylo, že rozhovory byly následně reálně uskutečněny třikrát častěji v případě Jokely než v Kauhajoki.

¹⁰⁶ OKSANEN, Atte, James HAWDON a Pekka RÄSÄNEN. Media Coverage and Solidarity after Tragedies: The Reporting of School Shootings in Two Nations*. *Comparative Sociology* [online]. 2012, 11(6), s. 845-874 [cit. 2019-02-02]. DOI: 10.1163/15691330-12341248. ISSN 1569-1322. Dostupné z: https://brill.com/abstract/journals/coso/11/6/article-p845_3.xml.

¹⁰⁷ Ministry of Justice: Jokela School Shooting on 7 November 2007 - Report of the Investigation Commission [online]. op. cit.

složkám největší starosti nejrůznější chatovací místnosti a stránka YouTube. Ale Finsko ve chvílích po popisované katastrofě předvídá technologický rozvoj a narozdíl například od České republiky, zdůrazňuje nutnost mediální gramotnosti jak studentů, tak ostatních obyvatel Finska, protože jedině v tom vidí finská vláda cestu, jak se s technologickým pokrokem co nejdůstojněji vypořádat, což je dle mého názoru cesta správným směrem, kterým však Česká republika stále ještě není ochotna vykročit, jak ilustruje i současná politická debata.¹⁰⁸ Podstatná je na tomto místě tedy vnitřní regulace internetových komunit, neboť zcela evidentně není v silách státu, ani nadnárodních korporacích provozujících klíčové webové stránky, aby dokázaly provoz na těchto uspokojivě monitorovat.¹⁰⁹ Ministerstvo spravedlnosti také poukázalo na to, že primární zodpovědnost za předávání relevantních informací médiím má v podobných situacích policie a výhradně na ni by se média měla obracet. Kontaktování obětí přímo během útoku nepřipadá v úvahu.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Ibid.

5. Závěr

V souvislosti s krizovými situacemi můžeme být často svědky toho, že se v určitých ohledech etická pravidla odkládají stranou. Děje se tak v důsledku konkurenčního boje i nedůsledné či nefungující (sebe)regulace médií. Zejména do oblasti krizového žurnalistu pak výraznou měrou zasáhl internet a jeho využívání ve zpravodajství, stejně tak jako s tím související občanský žurnalistus. Novináři si bohužel ještě stále často neuvědomují, jaká zodpovědnost se s jejich prací pojí. Nicméně pokud nějaký žurnalista, popřípadě médium, nenalezne hranici toho, o čem a jak, by se informovat mělo a nemělo u dětí, pak můžeme pochybovat o tom, jestli vůbec nějaká hranice pro daný subjekt existuje, a tím pádem o jeho integritě a důvěryhodnosti jako takové.

Mediální domy i novináři samotní s rozvojem digitálních platforem čelí novým výzvám a zkouškám téměř dennodenně a jistě mnohdy není lehké činit v takových chvílích klíčová rozhodnutí, nutno dodat navíc většinou pod různorodými tlaky. Proto nelze takovou tíhu ponechat na jednotlivcích. Národní i mezinárodní legislativy však na rychle se měnící podmínky reagují mnohdy se znatelným zpožděním. Autoregulace médií je přitom v zájmu všech zúčastněných. Média si zachovají dobrou pověst, nemluvě o integritě jednotlivých konkrétních žurnalistů a dobrém pocitu z toho, že jejich práce neměla mnohdy nezvratně negativní dopad na dětské oběti.

K takovému přístupu by média měla bez pochyby tlačit i veřejnost. V ostatních případech nezbyvá než se spolehnout na oficiální regulátory, kteří musí mediální přešlapy trestat citelnými postihy. Samotní regulátoři pak jistě mohou veřejnou debatu ovlivňovat i svými vlastními postupy. A to například vypracováváním kvalitních veřejnosti dostupných analýz, které by reagovaly na z pohledu etiky kritická chování na české mediální scéně s doporučením, jak napříště postupovat vhodněji. Ve srovnání s finským mediálním prostředím se také nabízí otázka, jakou roli hraje český Syndikát novinářů. Oproti finskému Sdružení novinářů má mezi českými novináři nižší autoritu, omezené možnosti, jak může na etická pochybení reagovat, členství v něm není povinné a jeho doporučení či hodnocení proto nebývají respektována. Jak jsem již zmínila výše, ve Finsku je důvěryhodnost média či novináře na první místě, stejně tak jako svoboda médií a s ní

související důraz na autoregulaci spíše než jakékoliv státní zásahy. V tomto směru působí české mediální prostředí rozvolněnějším dojmem a z mé práce vyplývá, že v řadě případů nejsou porušení etiky dostatečně reflektována. Ve Finsku se na rozdíl od Česka těší média vysoké důvěře veřejnosti, o kterou logicky nechtějí přijít a tomu odpovídá i způsob autoregulace.

Ze zásad etických však v profesích, ve kterých je jejich dodržování naprosto klíčové a k nimž žurnalismus bezesporu patří, nelze polevovat za žádných okolností. Novináři disponují skrze svoji práci obrovskou mocí a vlivem, se kterými musí jít ruku v ruce zodpovědné chování, které má nepřetržitě na zřeteli všechny dopady, okolnosti a možné scénáře, ke kterým práce novináře jako jednotlivce, a stejně tak média jako celku, může vést. Tím spíše dotýká-li se těch nejzranitelnějších jedinců, jejichž zájmy je třeba ochraňovat a bránit obzvláště bedlivě a nekompromisně.

Případy, které jsem ve své práci zkoumala podnítily ve Finsku i Česku debatu o tom, jakým způsobem je potřeba přizpůsobovat etická pravidla době a že v tomto případě nelze ustrnout na jednom místě. Vzhledem k omezenému rozsahu bakalářské práce však zůstává řada otázek nezodpovězena a v tomto ohledu by bylo možné nadále podrobněji zkoumat historický vývoj českých a finských médií a jeho vliv na způsob a míru autoregulace, stejně tak jako by bylo možné se hlouběji zabývat důvody, které vedou k tomu, že adresáti českého mediálního obsahu médiím nedůvěřují tak, jako čtenáři a diváci ve Finsku. Další otázku, kterou si můžeme klást je, proč se mediální přešlapy tohoto typu v Česku netěší širší společenské debatě. A lze se rovněž blíže zaměřit na digitální žurnalismus a rozvoj občanského žurnalismu, které jistě mají na etická pravidla jako taková i na jejich porušování významný vliv, který se časem pravděpodobně bude jen umocňovat.

Jedním z markantních rozdílů mezi českou a finskou mediální krajinou se v oblasti autoregulace ukázaly být etické kodexy. Zatímco naprostá většina finských médií si vystačí s Novinářskými zásadami přijatými Sdružením novinářů, která všechna média uznávají, a pokud mají kodexy své vlastní, tak na Novinářské zásady i tak vždy odkazují, v České republice je přístup k etickým pravidlům jiný. Etické kodexy má každé médium vlastní a ty se mnohdy i výrazně odlišují, což lze rovněž přičítat nižší autoritě Syndikátu novinářů a

jím vypracovaných pravidel. Z mé práce však vyplývá, že i když dané médium taková pravidla vypracovalo, tak v krizových chvílích se jimi ne vždy řídí, a to třeba i přes upozornění a varování od příslušných regulátorů.

Konkrétní média jsem vybírala tak, aby ve zkoumaném vzorku byla zastoupena jak média soukromá, tak veřejná a bylo tak možné zjistit, zda se vyšší tlak veřejnosti, který by se dal u veřejnoprávních médií předpokládat, výrazným způsobem promítl do chování v rámci etických pravidel, což se ovšem nepotvrdilo. Zjištění prezentovaná v mé práci mohou označit při nejlepším za překvapivá. Přístup českých médií, která po dobu několika měsíců skutečně intenzivně opakovala videozáběry z týrání chlapce z kuřimské kauzy, přičemž nejméně v jednom případě byly odvysílány záběry, na kterých byl rozeznatelný chlapcův obličej, etickým standardům neodpovídají. To samé lze pak říci o zveřejňování fotografií týraného Dominika ve spodním prádle. Zarážející je opomíjení etických pravidel v těchto případech zejména s ohledem na skutečně nízký věk obětí. Podobně šokující pak bylo chování finských novinářů, kteří se ocitli na místě činu v době, kdy mohl být střelec ve škole ještě aktivní a studenti byli stále ještě uvnitř budovy, přesto je novináři neváhali vystavit potenciálně smrtelnému nebezpečí a snažili se je okamžitě telefonicky kontaktovat, přičemž ve vteřině, kdy se studenti dostali do bezpečí, je novináři začali mnohdy i fyzicky obtěžovat.

Zkoumané případy ukazují, že kromě zpětného reflektování chyb a adekvátní reakce na ně, je důležité rovněž jasné vymezení pojmů, jako je „novinář“, „oběť“ nebo „mladistvý“ a při vypracovávání etických pravidel je třeba vyvarovat se termínů, které jsou otevřené přílišné interpretaci, jako je například „s obezřetností“ nebo „citlivě“. Jasné ovšem je, že součástí diskuse o tom, co je etické, co je již za hranou a jak etická pravidla a případné postihy koncipovat, se musí účastnit co největší část veřejnosti včetně diváků, čtenářů, ale třeba i politiků a samozřejmě novinářů.

6. Summary

When working under critical circumstances, the differences between respectable and tabloid media slowly disappears. It is a result of tough competition as well as of ignoring self-regulatory rules. We live in a digital age which has had vast impact on journalism, especially in the context of crisis reporting and civic journalism. We are witnessing journalists not realizing the power and responsibility of their actions and their profession as a whole. Reporting on the underage victims of criminal acts is no exception. And when a journalist can find the ethical line when reporting about children, we can very well have doubts about his integrity and trustworthiness in every area of his or her work. In my thesis I also found that the problem may very well lie within the imperfect terms in ethical codes which are then hard to follow or are open to interpretation and consequently are used as an excuse for ethical misconduct.

It is a hard time for traditional media indeed. There are new challenges and the print has to face the digital and all the challenges that come with it. And it is not easy to make the right decisions under such pressure. That is why we need a legislative regulation in this area of journalistic work. But neither the national nor the international bodies can keep up with such fast changing environment. So it is necessary for the public to be a part of the debate, that will benefit all parties. And at times it would seem like there is no other way around than having to rely on the state regulator to prosecute and punish such harsh violations of professional ethics, that it is capable of fatally affecting children and youth.

Použitá literatura

Knížní zdroje:

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese. Praha: Grada, 2007, ISBN 978-80-247-2014-2.

HALLIN, Daniel a Paolo MANCINI. Comparing media systems: three models of media and politics. New York: Cambridge University Press, 2004, ISBN 0521543088.

HARAVUORI, Henna, Laura SUOMALAINEN, Noora BERG, Olli KIVIRUUSU a Mauri MARTTUNEN. Effects of media exposure on adolescents traumatized in a school shooting: Experiencing negative aspects of community life after a school shooting tragedy. *Journal of Traumatic Stress*. 2011. ISSN 08949867.

HERCZEG, Jiří. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013, Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-50-2.

JELÍNEK, GŘIVNA. Poškozený a oběť z trestně právního a kriminologického pohledu. Praha: Leges, 2012, 251 s. ISBN 80-875-7639-X.

JIRÁK, Jan - KÖPPLOVÁ, Barbara. Média a společnost. In: *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 80-7178-697-7.

JIRÁK, Jan - WOLÁK, Radim. Regulace a autoregulace médií. In: *Základy mediální výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 107-110. ISBN 978-80-7367-315-4.

KIILAKOSKI, Tomi, Johanna NURMI, Atte OKSANEN a Tomi. Coping with Tragedy, Reacting to an Event: The Case of the Jokela School Shooting in Finland: Experiencing negative aspects of community life after a school shooting tragedy. 2014, ISSN 1103-3088.

KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-718-4134-X.

NURMI, Johanna, Pekka RÄSÄNEN a Atte OKSANEN. The norm of solidarity: Experiencing negative aspects of community life after a school shooting tragedy. *Journal of Social Work*. ISSN 1468-0173.

OTTO, Michael W., Aude HENIN, Dina R. HIRSHFELD-BECKER, Mark H. POLLACK, Joseph BIEDERMAN a Jerrold F. ROSENBAUM. Posttraumatic stress disorder symptoms following media exposure to tragic events: Impact of 9/11 on children at risk for anxiety disorders. *Journal of Anxiety Disorders*. ISSN 08876185.

Plhoň, Tomáš: Komparace zpravodajství České televize a televize Nova o kauze Kuřim. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2009, s. 38. Vedoucí práce Alice Tejkalová.

RAITTI, Pentti, Kari KOLJONEN a Jari VÄLIVERRONEN. *Journalism and school shootings in Finland, 2007-2008*. Tampere [Finland]: Tampere University Press, 2010, [cit. 2018-03-05]. ISBN 95-144-8227-1.

REIFOVÁ, Irena. Slovník mediální komunikace. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8926-7.

ROZEHNAL, Aleš. Mediální právo. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. Monografie. ISBN 978-80-7380-549-4.

SIEBERT, Fred S., Theodore PETERSON a Wilbur SCHRAMM. Four theories of the press: the authoritarian, libertarian, social responsibility, and Soviet communist concepts of what the press should be and do. Freeport, N.Y.: Books for Libraries Press, 1956, ISBN 08-369-8173-1.

UIMONEN, Risto. Finland of the free. <https://www.indexoncensorship.org/> [online]. [cit. 2019-07-13]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0306422015569711>

VELIKOVSKÁ, Martina. Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4849-8.

VYMĚTAL, Štěpán a Petra VITOUŠOVÁ A KOL. Novináři a oběti trestných činů. Praha: Pro oddělení psychologie odboru personálního MV ČR vydává Themis, 2008, ISBN 978-80-7312-052-8.

Online zdroje:

Asociace televizních organizací: Etický kodex [online]. [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/pravni-agenda/samoregulace/eticky-kodex-zpravodajstvi-a-publicistiky>.

Bušková, Markéta: Soud: Za týrání dítěte čtyři roky. Mladá fronta Dnes. 1. 2. 2006.

Česká republika. Listina základních práv a svobod. In Sbírkka zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, usnesení předsednictva České národní rady č. 2. ČR, 1. června 2011. Online dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/10907/tz_010611a.pdf.

Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, General Assembly resolution 40/34 of 29 November 1985.

Doporučení Rec(2006)8 Výboru ministrů členským státům ohledně pomoci obětem trestných činů (Přijato Výborem ministrů dne 14. června 2006 na 967. zasedání náměstků ministrů).

Economia: O nás [online]. [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.economia.cz/project/o-nas>.

Ethical Guidelines for the Production of Programmes and Content. Yle [online]. [cit. 2019-07-13]. Dostupné z: <https://yle.fi/aihe/artikkelit/2016/04/02/ethical-guidelines-production-programmes-and-content>.

Etický kodex novinářů mediální skupiny MAFRA [online]. [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://redakcni.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=346756>.

Kodex Českého rozhlasu [online]. [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/rada/legislativa/_zprava/kodex-ceskeho-rozhlasu--789056.

Kodex ČT [online]. [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/cl-1-divak-obcan-na-prvnim-miste/>.

MILLWOOD HARGRAVE, Andrea, Geoff LEALAND, Paul NORRIS a Andrew STIRLING. Issues facing broadcast content regulation [online]. [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <https://bsa.govt.nz/images/assets/Research/Issues-Facing-Broadcast-Content-Regulation-BSA2006.pdf>.

Ministry of Justice: Jokela School Shooting on 7 November 2007 - Report of the Investigation Commission [online]. Helsinki, 2009, [cit. 2019-02-02]. ISSN 1458-6444. Dostupné z: <https://schoolshooters.info/sites/default/files/Jokela%20School%20Shooting%20Official%20Report.pdf>.

Nález sp. zn. II. ÚS 357/96, Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 9, C.H. Beck, 1998.

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. III ÚS 455/03.

Nález Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. IV. ÚS 1200/16.

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1378/16.

NETOČNÝ, Tomáš. První svědci z Brna: Týrání chlapce mělo blízko vraždě. *Aktuálně.cz* [online]. 31.1.2011 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/prvni-svedci-z-brna-tyrani-chlapce-melo-blizko-vrazde/r~i:article:689567/?redirected=1522158796>.

NETOČNÝ, Tomáš. Radnice spustila revizi, kdo dopustil týrání v Brně. Aktuálně.cz [online]. 1.2.2011 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/radnice-spustila-revizi-kdo-dopustil-tyrani-v-brne/r~i:article:689771/>.

NORDENSTRENG a Ari HEINONEN. *Finland: High Season for Self-regulation* [online]. 2006, s. 1 [cit. 2018-02-06]. Dostupné z: http://www.uta.fi/cmt/en/contact/staff/kaarlenordenstreng/publications/media_ethics_debate_in_Finland.pdf.

OKSANEN, Atte, James HAWDON a Pekka RÄSÄNEN. Media Coverage and Solidarity after Tragedies: The Reporting of School Shootings in Two Nations*. *Comparative Sociology* [online]. 2012, ISSN 1569-1322. Dostupné z: https://brill.com/abstract/journals/coso/11/6/article-p845_3.xml.

Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení (2001/220/SVV).

Reuters Institute Digital News Report 2018. Dostupné z: <http://media.digitalnewsreport.org/wp-content/uploads/2018/06/digital-news-report-2018.pdf>.

Reuters Institute Digital News Report 2019. Dostupné z: <http://www.digitalnewsreport.org/survey/2019/overview-key-findings-2019/>.

Rozhodnutí Rady pro rozhlasové a televizní vysílání ze dne 1. července 2008, č.j. sot/6364/08. Archiv Rady pro RTV.

Rozhodnutí Rady pro rozhlasové a televizní vysílání ze dne 29. srpna 2007, č.j. dzu/8241/07. Archiv Rady pro RTV.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. září 2009, č.j. 10 Ca 5/2009 - 71. Archiv Rady pro RTV.

Sanoma Code of Conduct [online]. 2019 [cit. 2019-07-12]. Dostupné z: <https://sanoma.com/wp-content/uploads/2019/03/Code-of-Conduct-2018.pdf>.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV.

Stanovisko Komise pro etiku z 18. června 2008. Syndikát novinářů ČR [online] [cit. 2013-05-16] Dostupné z < <http://syndikat-novinaru.cz/1/5/21/etika/stanoviska> >.

Stanovy syndikátu novinářů ČR. Syndikát novinářů ČR [online]. [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <https://syndikat-novinaru-cr-z-s.webnode.cz/syndikat/stanovy/>.

The Ethical Journalism Initiative [online]. [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <http://ethicaljournalisminitiative.org/en/contents/ifj-guidelines-on-children-reporting>.

Úmluva o právech dítěte.1989. Dostupné také z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>.

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 25. listopadu 2010, č.j. III. ÚS 2036/10. Archiv Rady pro RTV.

Viz např. Sociálka o týrání chlapce věděla, přesto nezasáhla. Ceskatelevize.cz [online]. 1.2.2011 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/jihomoravsky-kraj/1288186-socialka-o-tyrani-chlapce-vedela-presto-nezasahla>.

World press freedom index. *Reporters without borders* [online]. 2017 [cit. 2018-02-06]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/ranking/2017#>.

ZÁKON č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: 2009, 18/2009 Sb.

Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. 231/2001 Sb. Částka, 87. Účinnost od 4. 7. 2001.

ZÁKON ze dne 30. ledna 2013 o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů): Předpis č. 45/2013 Sb. In: Sbírka zákonů. 2013, částka 20, ze dne 25. 2. 2013.

Zpráva expertního týmu z prošetření kauzy týraného chlapce z Brna. Ministerstvo práce a sociálních věcí.

TEZE

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Trešlová Johana	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2014/2015	
E-mail diplomantky/diplomanta: treslova.johana@gmail.com	
Studijní obor/forma studia: Žurnalistika/prezenční	
Předpokládaný název práce v češtině: Komparace finské a české autoregulace médií ve vztahu k referování o dětech jako obětech trestných činů (ve vybraných kauzách)	
Předpokládaný název práce v angličtině: Comparism of finnish and czech media selfregulation in relation to reporting on children as victims of crime	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013): (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve po dvou semestrech</u> od schválení tezí) LS 2017/2018	
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): V souvislosti s českým mediálním prostředím se často polemizuje o možnostech jeho autoregulace, potažmo regulace. Obzvláště pak ve spojitosti se zveřejňováním citlivých údajů, jako je tomu například u obětí trestných činů, kterými jsou navíc nezletilí, se o této problematice opakovaně diskutuje. Rozhodla jsem se proto srovnat upravení příslušné mediální oblasti České republiky a Finska a její fungování v praxi v konkrétních kauzách.	

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

Úvod

I. Vymezení práva na ochranu osobnosti

Charakteristika práva na ochranu osobnosti ve spojení se zákonnou úpravou, konkrétně se zákonem na ochranu obětí trestných činů.

II. Mediální autoregulace ve finském prostředí

Specifika finského mediálního prostředí a jeho regulačních prostředků.

III. Mediální autoregulace v českém prostředí

Českému mediální prostředí a prostředky autoregulace a regulace.

IV. Způsob referování médií o dětech jako obětech trestných činů ve vybraných kauzách

Konkrétních případy informování o dětech jako obětech trestných činů a v této souvislosti rozdílné přístupy k autoregulaci finských a domácích médií.

IV.I Česká mediální autoregulace ve vybraných kauzách

IV.II Finská mediální regulace ve vybraných kauzách

Závěr

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

Vybrané české a anglické publikace zabývající se referováním médií o obětech trestných činů, zvláště pak o dětech, ve Finsku a České republice, mediálním vlivu na sekundární viktimizaci těchto jedinců a rozdílným

přístupem k autoregulaci médií, která má takovými případům předcházet.

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Komparace a technika případových studií

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

JIRÁK, Jan - KÖPPLOVÁ, Barbara. Média a společnost. In: *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 80-7178-697-7

Úvod do studia médií a vliv médií na kulturní, ekonomickou, společenskou i politickou stránku života. Autoři rozebírají mediální komunikaci jako institucionalizovaný pojem a ilustrují ji na příkladech ze současnosti i historie.

ROZEHNAL, Aleš. *Mediální právo*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. Monografie. ISBN 978-80-7380-549-4. –

Právní pohled na všechny aspekty fungování jednotlivých typů médií. Z velké části se věnuje informování médií o soudních řízeních a to v souvislosti s právem na ochranu osobnosti a právem na informace.

JELÍNEK, GŘIVNA. Poškozený a oběť z trestně právního a kriminologického pohledu. Praha: Leges, 2012, 251 s. ISBN 80-875-7639-X.

Rozebírá postavení obětí z pohledu trestního práva a spolupráci různorodých oborů v práci s poškozeným.

Bartoň, M. Svoboda projevu a její meze v právu České republiky, Linde Praha, 2002,

ISBN:80-7201-367-X

Kniha se snaží o analýzu právního řádu z pohledu svobody projevu. Rovněž uvádí klíčová rozhodnutí mezinárodních soudů, jakož i probíhajících kauz v ČR k tomuto tématu.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. - VITOUŠOVÁ, Petra. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů : příručka pro pomáhající profese*. Ludmila Čírtková, Petra Vitoušová a kol. Vyd. 1. Praha : Grada, 2007. 191 s. ISBN 9788024720142. –

Publikace je pojatá v podstatě jako návod pro osoby setkávající se pracovní s oběťmi a svědky trestných činů, především tedy pracovníkům veřejného sektoru.

Předpis č. 45/2013 Sb. Zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

Zákon se zabývá především ochranou obětí trestných činů a podporou subjektů, které oběťm trestných činů pomáhají.

JIRÁK, Jan - WOLÁK, Radim. Regulace a autoregulace médií. In: *Základy mediální výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 107-110. ISBN 978-80-7367-315-4.

Autoři se analyticky zabývají možnosti regulace a autoregulace především nových médií v české mediální krajině.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Bc. Barbora Picková, „Finská mediální krajina - tištěná média“ (Finnish media landscape - print media), bakalářská práce, Univerzita Karlova, 2014

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

.....

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dominik (fotografie)

Příloha č. 2: Četnost článků o střelbách v Jokele a Kauhajoki (tabulka)

Příloha č. 1: Dominik

Příloha č. 2: Četnost článků o střelbách v Jokela a Kauhajoki (tabulka)

Classification of Articles by thematic Category				
	Number of Articles Focused on Victims	Number of Articles Using Local Informants	Number of Articles Discussing Local Community	Total Articles Published
VirginiaTech	38 (39.6)	24 (25.0)	13 (13.5)	96
Jokela	43 (24.9)	23 (13.3)	26 (15.0)	173
Kauhajoki	39 (17.6)	11 (4.9)	17 (7.7)	222